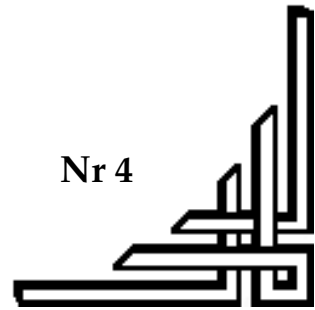
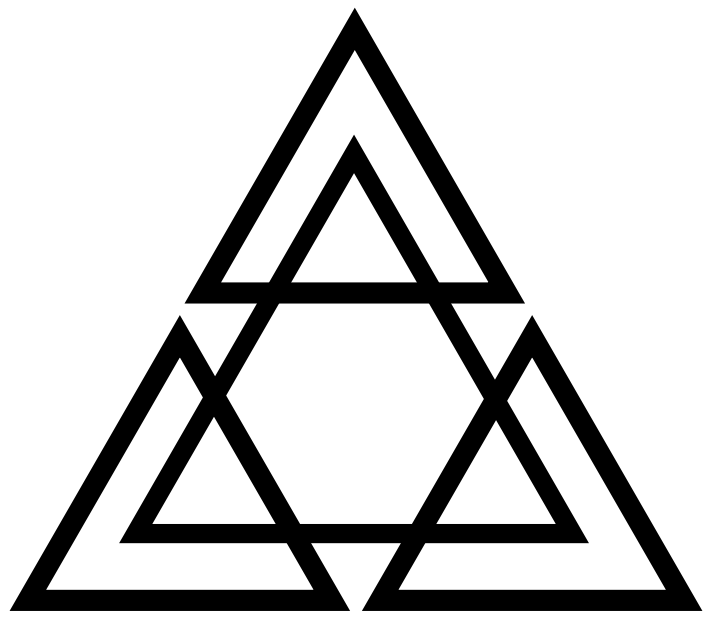

THEOSOFIE

Vol 14

Herfst 2012

Nr 4

Inhoud

DE ONSCHATBARE WAARDE VAN ZELFBEWUSTZIJN	109
HET MYSTERIE VAN HET EGO	113
DE KOSMISCHE CHRISTUS	124
DE GRONDSLAGEN VAN RITUALISME IN KERK EN VRIJMETSELARIJ (IX - XIII)	128
BRIEVEN VAN ROBERT CROSBIE – IN HET BEGIN (X & XI)	139
STUDIES IN DE GEHEIME LEER (I): XIX DE EEUWIGE PELGRIM	146

Abonnementen *THEOSOFIE*: 15€

- Nederland: postbankrekening 342654 t.n.v. Stichting Theosofie
IBAN: NL63INGB0000342654 BIC: INGBNL2A
ING Bank N.V.
Veldweg 51, 4874 ML Etten-Leur. Tel. (076) 503 45 03
(e-mail: mariavohe@hotmail.com)
- België: bankrekening IBAN: BE24 9730 2671 4238 t.n.v. *THEOSOFIE*
BIC: ARSPBE22XXX Argenta bank
St.Norbertusstraat 16, 2060 Antwerpen. Tel. 03 233 10 76
- *THEOSOFIE* is een onafhankelijke uitgave, niet gebonden aan enige theosofische of andere organisatie.
- Brieven van lezers met kritiek, vragen of opmerkingen met betrekking tot onderwerpen besproken in dit tijdschrift zijn welkom.
- Verantwoordelijke uitgever:
P. Wouters % St.Norbertusstraat 16, 2060 Antwerpen, België.
(e-mail: theosofie@skynet.be)
- Wettelijk depot: 1987-4759-1.

DE DRIE THEOSOFISCHE DOELSTELLINGEN

Het vormen van een kern van Universele Broederschap van de Mensheid, zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, persoonlijke omstandigheden of richting.

De vergelijkende studie van oude en moderne religies, filosofieën en wetenschappen en het aantonen van het belang van zo'n studie.

Het onderzoek van de onverklaarde natuurwetten en de latente psychische vermogens in de mens.

De Onschatbare Waarde van Zelfbewustzijn

EEN BELANGRIJKE ESOTERISCHE grondstelling is dat niet materie, maar Geest of Bewustzijn de grondslag vormt van al wat bestaat. Er is één grenzeloos vermogen tot beweging, ervaring en waarneming, en alle wezens zijn een uitdrukking van dat vermogen. Wat de mens echter uniek maakt, is zijn zelfbewustzijn: hij heeft het vermogen om zowel van zichzelf als van zijn omgeving bewust te zijn.¹ Zelfbewustzijn betekent dus twee dingen: je bent je bewust van je eigen bestaan (je eigen subjectiviteit, wat je dus 'ik' noemt) en je bent je bewust van wat je ervaart (allerlei innerlijke en uiterlijke objecten, wat je 'niet-ik' noemt). Dit vermogen om je van beide polen van ervaring bewust te zijn, de subjectieve pool die je 'ik' noemt en de objectieve pool die je 'niet-ik' noemt, dát is zelfbewustzijn of manas. Door zelfbewustzijn onderscheidt de mens zich van de lagere natuurrijken. Alle wezens mogen dan wel een manifestatie van Bewustzijn zijn -in staat tot beweging, waarneming en ervaring- maar alleen de mens heeft ook de capaciteit zich zowel van zijn ervaringen als van zichzelf bewust te zijn. Dat is een grote sprong voorwaarts in de evolutie van Bewustzijn. We moeten nog steeds het eerste roodborstje tegenkomen dat beseft dat het zingen kan, of een roos die weet hoe lekker zij ruikt.

Alleen mensen hebben het vermogen om zowel de wereld als zichzelf *bewust* te kennen. Via de mens wordt het universum als het ware van zichzelf bewust. Want zonder zelfbewustzijn zou er weliswaar een universum *zijn*, maar er zou geen enkele mogelijkheid zijn om van haar *bestaan* op de hoogte te zijn. Daar waar het *zijn* van bijvoorbeeld een boom niet afhankelijk is van bewuste waarneming -wat die boom werkelijk is, verdwijnt niet als er niemand naar kijkt- kan die boom als objectief verschijnsel slechts *bestaan* indien zij bewust door een subject wordt waargenomen. Bestaan is bewust waargenomen worden. Zonder enige vorm van subjectiviteit is objectief bestaan simpelweg ondenkbaar. Dit wijst ons op het belangrijke feit dat in iedere subject-object verhouding -ook op het niveau van het illusoire ego- het subject primair is en het object secundair, omdat het object steeds een afgeleide is van het subject.² Zelfs wanneer we dromen, is het bewustzijn van de dromer primair en de inhoud van de droom secundair, omdat zonder het dromend bewustzijn er gewoon geen droom zou zijn. De twee polen van onze ervaring zijn dus niet gelijk aan elkaar, want de subjectpool of de waarnemer -van welke aard ook- is steeds transcendent ten opzichte van het waargenomene. Dat het subject primair is en het object secundair hoeft ons

¹ Zie hierover meer uitgebreid het hierna opgenomen artikel over het mysterie van het Ego.

² R. Leonard, *The Transcendental Philosophy of Franklin Merrell-Wolff*, Albany, SUNY Press, 1999. pp.157-200.

niet echt te verbazen omdat alleen de subjectieve pool het bewustzijnsdeel vertegenwoordigt van onze ervaring, en zonder Bewustzijn (in welke hoedanigheid ook) is nu eenmaal geen ervaring mogelijk. Zelfs het meest illusoire zelf is primair ten opzichte van de verschijnselen die het als niet-zelf ervaart. De waarnemer bepaalt het waargenome. En dat is een wetmatigheid die voor iedere waarnemer geldt, of het nu gaat om het persoonlijke ego, het hogere Ego of het universele Zelf, want wat alle waarnemers gemeen hebben is Bewustzijn.

Nu is het van vitaal belang te begrijpen dat zolang er in een wezen geen sprake is van zelfbewustzijn dit feitelijk niet verschilt van zuivere onbewustheid.³ Ik kan alleen maar weten dat ik er ben, als ik van mijzelf bewust ben. En als ik mij niet bewust ben van wat ik ervaar, dan is dat voor mij hetzelfde als het niet-bestaan van die ervaringen. Het woord ervaring heeft eigenlijk alleen maar betekenis indien het om een bewuste ervaring gaat: een onbewuste ervaring is een contradictie in termen. We herkennen dit heel duidelijk tijdens de droomloze diepe slaap, maar ook wanneer we volledig opgaan in een bepaalde ervaring of handeling. Dit laat zien dat als er geen sprake is van zelfbewustzijn dit feitelijk gelijk is aan onbewustheid. De Amerikaanse wijze Franklin Merrell-Wolff merkt daarom ook op dat men filosofisch gezien niet zou mogen spreken van het bestaan van 'onbewustzijn' in de zin van de totale afwezigheid van Bewustzijn -zoals het materialisme doet door in mineralen of zelfs planten Bewustzijn te ontkennen- maar slechts van 'onzelfbewustzijn'. Onbewustzijn is in werkelijkheid de afwezigheid van zelfbewustzijn, niet van Bewustzijn. Je mag dus best stellen dat alleen via zelfbewustzijn Bewustzijn in staat is zichzelf te kennen. Meer zelfs, het ware Zelfbewustzijn kan wezenlijk niets anders zijn dan Bewustzijn dat zichzelf kent. Alle andere vormen van zelfbewustzijn zijn in vergelijking daarmee slechts reflecties daarvan of pogingen daartoe.

Zelfbewustzijn is dus van onschatbare waarde. Alle wezens mogen dan wel bewust zijn, omdat ze in staat zijn tot waarneming en ervaring, maar zolang zij zich daarvan niet bewust zijn, is hun toestand niet te onderscheiden van zuivere onbewustheid. In die zin -en alleen in die zin- kan worden gezegd dat mineralen, planten en ook de meeste dieren 'onbewust' zijn. Daarmee wordt niet bedoeld dat zij een product zijn van blinde stof, maar dat ze niet het vermogen hebben ontwikkeld zich van hun gewaarwordingen én zichzelf bewust te zijn. En dat is misschien maar goed ook, gelet op de hardheid van het aardse bestaan. Als je als kikker of bloem wordt opgegeten, kun je daar maar beter niet bewust van zijn, maar dat laat natuurlijk onverlet dat

³ Zie F. Merrell-Wolff, *Experience and Philosophy*, Albany, SUNY Press, 1994, pp.285, 321, 334 + 418; F. Merrell-Wolff, *The Chicago Lectures*, 1938, Lecture X, p.74; F. Merrell-Wolff, *Comments on reports of previous Friday night experience*, 1937, p.3. Deze laatste twee documenten kunnen worden geraadpleegd op de website van de Franklin Merrell-Wolff Fellowship: www.merrell-wolff.org

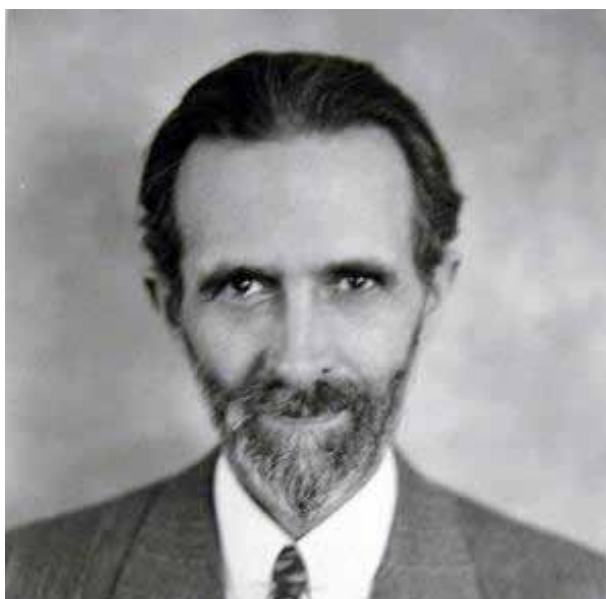
ook kikkers en bloemen belichamingen zijn van het ZELF. Kortom, zowel mensen als stenen zijn evenzeer Bewustzijn, maar alleen mensen kunnen zich dat feit realiseren, en tussen de steen en de mens ligt het pad van evolutie. Dit idee vinden we mooi belichaamd in het boeddhistische dankgebed 'voor dit kostbare menselijke leven', want alleen als mens kan de Geest zich uit de stof bevrijden en van zichzelf bewust worden. Alleen in een menselijk lichaam kan verlichting worden bereikt. Niet in stenen, planten, dieren, goden of demonen.

De lagere rijken, enkele hogere diersoorten uitgezonderd, leven door het ontbreken van zelfbewustzijn in een *voorbewuste* en daarom ook *onbewuste* eenheid met de natuur. Zij *zijn* in feite natuur, volledig onderworpen aan haar vaak meedogenloze wetmatigheden, zoals de *survival of the fittest*. Zonder zelfbewustzijn zou Geest dan ook nooit het stadium van onbewustheid in de lagere rijken kunnen overstijgen. Zelfbewustzijn is cruciaal voor de bevrijding van Geest uit de stof, en vervolgens ook voor de wederopname van de stof in de Geest. Pas als Bewustzijn uit de wereld is bevrijd, door zich van zichzelf bewust te worden, is het vervolgens in staat deze wereld bewust in zichzelf op te nemen en te beleven als Zichzelf. Alleen dan kunnen we spreken over een non-duaal Bewustzijn waarin subject en object in een hogere Eenheid zijn opgenomen. Deze *zelfbewuste* eenheid *voorbij* de tegenstellingen mag dan ook niet worden gelijkgesteld met de *onbewuste* eenheid met de natuur, die nog niet aan de tegenstelling van subject en object is onderworpen. Het eerste is de toestand van een Boeddha, het laatste is dat van een mestkever (met alle respect voor de mestkevers). Verlichting is niet het verlies van zelfbewustzijn door terug te keren naar een voor-menselijk stadium. Het is de realisatie van het enige echte Zelfbewustzijn, namelijk Bewustzijn dat zichzelf kent als Bewustzijn. Verlichting is Bewustzijn dat bewust terugkeert tot zichzelf. Die terugkeer is het pad van "een betere bewustwording van het Zelf; een diepere overtuiging van universele broederschap."

Er is geen groter misverstand dan het één-zijn met de directe ervaring zonder meer te beschouwen als het Eenheidsbewustzijn van een verlicht wezen. Dat zou wel heel eenvoudig zijn, want telkens wanneer we volledig samenvallen met een bepaalde waarneming, handeling of ervaring -zoals bij het versmelten met iets lekkers of wanneer we opgaan in een spannend boek- zou er reeds sprake zijn van verlichting. Niets is minder waar. Tegenstellingen vallen inderdaad weg als het objectiverende subject even zwijgt, als je ergens in opgaat. Maar dat is niet de Eenheid *voorbij* de tegenstellingen waarover mystici spreken, maar een terugkeer naar het *voorbewuste* stadium van de lagere natuur, want wat er gebeurt is dat de subjectieve pool van de ervaring zichzelf volledig verliest in de objectieve pool. Dat lijkt meer op verduistering, dan op verlichting. Er is immers geen overstijging van de subject-object tegenstelling, maar een (hopelijk) tijdelijk verdwijnen van het subject *in* het object. Van ware verlichting kan maar sprake zijn, wanneer

eerst de voorbewuste eenheid met de natuur is verlaten en vervolgens het objectiverende zelfbewustzijn met zijn tegenstellingen is doorleefd en overstegen. Dit vereist niet een terugvallen in een voorbewust stadium, maar juist een zeer hoge mate van zelfbesef, van aandacht en wakker-zijn. Spirituele zelfverwezenlijking betekent dan ook niet de uitschakeling van ons zelfbesef -want dan hadden we evengoed een baby kunnen blijven- maar het verloochenen van een *illusoir* zelfbesef. Toen Jezus zei: "Verloochen jezelf", was wat hij bedoelde: doorzie (en vernietig zo) het illusoire zelf. Als het illusoire zelf werkelijk is wie je bent, zou het immers absurd zijn om het te verloochenen. ☞

De redactie

Franklin Merrell-Wolff (1887-1985)
in 1936

Het Mysterie van het Ego

Van kracht tot kracht, van de schoonheid en volmaaktheid van het ene gebied naar de grotere schoonheid en volmaaktheid van een volgend, met in iedere cyclus een grotere glorie, nieuwe kennis en macht, dat is de bestemming van elk Ego, dat op deze manier in iedere wereld en in incarnatie zijn eigen verlosser wordt.

H.P. Blavatsky

WANNEER JE THEOSOFIE BESTUDEERT, is het belangrijk te begrijpen wat met bepaalde termen wordt bedoeld. Dit geldt vooral voor begrippen die in de loop van de tijd een andere betekenis krijgen. Het woordje 'ego' is zo'n begrip omdat het in de theosofie zowel de grootste illusie als de diepste waarheid over onszelf vertegenwoordigt, afhankelijk van hoe het wordt gebruikt. In oosterse wijsheidstradities, zoals het boeddhisme en de vedanta, maar ook in eigentijdse vormen van spiritualiteit (denk aan Eckhart Tolle) heeft de term 'ego' vrijwel steeds de beperkte betekenis van een illusoir zelfbesef. Het ego is dan een door het verstand en gevoel geschapen zelf bestaande uit een verzameling gedachten, emoties en herinneringen waarmee je je identificeert als 'ik en mijn verhaal'. In de theosofie wordt aan het begrip 'ego' echter een ruimere, meer filosofische inhoud gegeven die vervolgens, al naargelang de context, wordt gedifferentieerd in lagere en hogere aspecten. Zo worden de lagere, meer illusoire aspecten aangeduid met termen als persoonlijk of lager ego, sterfelijk ego of kortweg de persoonlijkheid. De hogere aspecten staan bekend als onpersoonlijk Ego, reïncarnerend Ego, hoger of innerlijk Ego en geestelijk Ego. In dit artikel willen we die verschillende aspecten wat nader toelichten, omdat nog steeds veel verwarring bestaat over hoe theosofen het begrip 'ego' gebruiken.

Enkele opmerkingen vooraf

Nu is dit een complex onderwerp dat uit verschillende facetten bestaat die niet allemaal in één artikel kunnen worden behandeld. We zullen daarom slechts enkele algemene aanwijzingen geven. We willen vooral laten zien dat het 'ego' een dynamisch concept is met verschillende, soms paradoxale, in elkaar overvloeiende betekenissen. We praten hier immers niet over iets dat zich wel afgebakend buiten ons bevindt, maar over de levende werkelijkheid van ons eigen wezen. Bovendien mogen we niet vergeten dat er uiteindelijk maar één oneindig Zelf of Bewustzijn bestaat. Er is één alomtegenwoordig vermogen tot beweging en ervaring. Alle wezens geven op hun manier uitdrukking aan dat vermogen. Of omgekeerd geformuleerd: Bewustzijn drukt zich op een oneindig aantal manieren uit en iedere 'manier' is een wezen. Dit betekent natuurlijk ook dat het 'ego' -in welke betekenis ook- wezenlijk niets

anders kan zijn dan een ervaring in en van Bewustzijn. Zelfs de grootste illusie van afgescheidenheid vindt plaats in Bewustzijn. Wat zou anders deze illusie ervaren? Het is niet het gevoel van afgescheidenheid dat zich afgescheiden voelt, want dat gevoel *is* zelf die ervaring van afgescheidenheid. Een gevoel kan geen gevoel ervaren, net zomin als een gedachte een gedachte kan denken, of een waarneming iets kan waarnemen. Alleen Bewustzijn kan waarnemen, voelen en denken. Alle waarnemingen, gevoelens en gedachten worden steeds door en in Bewustzijn ervaren. *Bewustzijn is de substantie van ervaring, inclusief de ervaring iets anders te zijn dan Bewustzijn.* Wat het ego ook mag zijn, het is en blijft steeds het Zelf.

Wat betekent ego?

Wanneer we het niet nader kwalificeren is *ego* eenvoudig het latijnse woord voor 'ik'. *Ego sum* betekent 'ik ben'. Niets meer of minder. 'Ik' zegt iedereen. 'Ik' is het meest nabije dat er is, want het verwijst naar het besef dat je er bent, je zelfbewustzijn. Zonder zelfbewustzijn (in het Sanskriet: manas) zou je nooit 'ik' kunnen zeggen. Je zou er wel zijn, maar je zou er geen besef van hebben. Nu is het belangrijk voor ogen te houden dat zelfbewustzijn twee dingen impliceert: je bent je bewust van je eigen bestaan (je subjectiviteit, wat je dus 'ik' noemt) en je bent je bewust van wat je ervaart (allerlei innerlijke en uiterlijke objecten, wat je 'niet-ik' noemt). Iedere ervaring bestaat uit dat wat gekend wordt en dat wat kent. Dit vermogen om je van beide polen van ervaring bewust te zijn, de subjectieve pool die je 'ik' noemt en de objectieve pool die je 'niet-ik' noemt, dát is zelfbewustzijn of manas.¹ De subjectieve pool is dat deel van je ervaring waarmee je je identificeert, dat je als 'ik' beleeft, de objectieve pool is dat deel van je ervaring dat je niet als jezelf beleeft. En waar we die lijn ook trekken, dáár ervaren we een scheiding tussen onszelf en al het overige. Zelfbewustzijn is in één zin: het vermogen een grenslijn te trekken in onze ervaring tussen subject en object, zelf en niet-zelf, ego en niet-ego. Daarmee is evenwel nog niets gezegd over het *werkelijkheidsgehalte* van die grens tussen subject en object, maar het moge duidelijk zijn dat die grens de belangrijkste lijn is die we trekken. Wat we in de loop van dit artikel hopen duidelijk te maken is dat de aard van het ego afhangt van de wijze waarop we die lijn trekken, dus van de kwaliteit van manas. Als die lijn namelijk geen statisch gegeven is, dan is ook het ego niet onveranderlijk, maar een dynamische werkelijkheid. En wellicht was dat het inzicht van de Boeddha toen hij zei dat er geen *permanent* en *onafhankelijk* ego bestaat (in welke hoedanigheid ook). Daarmee ontkende hij niet de realiteit van een zelfbesef -om dat te ontkennen moet je immers al zelfbewust zijn- maar dat de grens tussen zelf en niet-zelf geen onveranderlijk gegeven is. De werkelijkheid is Shunyata: grenzeloos en leeg van alle tegenstellingen.

Verschillende ego's

Het begrip 'ego' heeft als zodanig dus een neutrale betekenis, want het zegt

¹ Zie ook het editoriaal 'De onschatbare waarde van zelfbewustzijn'.

nog niets over de aard, de kwaliteit of het werkelijkheidsgehalte van het zelfbesef waarnaar het verwijst. Om een extreem voorbeeld te geven. Zowel een psychopaat als een Boeddha zijn zelfbewuste wezens -ze weten immers dat ze er zijn- maar het is duidelijk dat hun zelfbesef of egoïteit grondig verschilt. Ze nemen op een totaal andere manier de wereld en zichzelf waar. Daar waar de psychopaat zichzelf beleeft als een van anderen afgescheiden, paranoïde ego tegenover een wereld vol vijanden, beleeft een Boeddha zichzelf nu juist als een zelfloos zelf dat niet langer tegenover de wereld staat, maar deze juist omvat en doordringt. Hij beleeft de wereld in en als zichzelf. Hij trekt geen radicale grens meer tussen ik en niet-ik, maar beleeft zichzelf als een grenzeloos Ik. In een Boeddha is Bewustzijn van zichzelf bewust geworden en beleeft het bovendien een volledig *bewuste* eenheid met alles wat het ervaart. Welnu, om zelfs nog maar de mogelijkheid van deze twee uiteenlopende vormen van zelfbesef te kunnen verklaren, wordt in de theosofie een principiële onderscheid gemaakt tussen twee vormen van egoïteit. Enerzijds is er een persoonlijk ego, en dan spreken we over een illusoir zelf dat de schepping is van zijn omgeving en de slaaf van het fysieke geheugen², en anderzijds is er een onpersoonlijk Ego, dat niet van deze wereld is, maar een straal van de Logos, het kosmische IK BEN. We zijn in diepste wezen die Egoïsche straal, geworteld in de eeuwigheid. Mevrouw Blavatsky vat dit als volgt samen:

Wij geloven dat ieder mens de drager of het *voertuig* is van een *Ego*, van gelijke duur als alle andere *Ego's*; want alle *Ego's* zijn *van dezelfde essentie* en behoren tot de oorspronkelijke emanatie uit één universeel oneindig *Ego*. Plato noemt de laatste de *Logos* [...] en wij noemen het het geopenbaarde goddelijke beginsel, dat één is met de universele geest of ziel, niet de antropomorfe buiten-kosmische en *persoonlijke* God waarin zoveel theïsten geloven.³

Het beeld van een door de Logos geëmaneerde bewustzijnsstraal maakt duidelijk dat het onpersoonlijk Ego steeds met zijn bron verbonden blijft. De Logos *is* het Ego en het Ego *is* de Logos, want wat het Ego is voor ieder mens afzonderlijk, is de Logos voor de mensheid als geheel. In mystieke termen is Krishna-Christos dan ook het Ego van alle levende wezens. Zegt Hij immers zelf niet:

Ik ben het Ego, dat gezeten is in het hart van alle wezens; ik ben het begin, het midden en het eind van alle dingen die bestaan.⁴

Maar als wij een onpersoonlijk Ego zijn, waarom ervaren we dat dan niet als zodanig? Waarom ervaren we onszelf nu juist als een van alles en iedereen

² H.P. Blavatsky, *De Sleutel tot de Theosofie*, Den Haag, 1985, p.121.

³ Idem, p.102.

⁴ Bhagavad Gita X, 20.

afgescheiden ego? Om dit te begrijpen moeten we even stil staan bij de wijze waarop het Ego incarneert, want dat werpt een bijzonder licht op het ontstaan van het illusoire zelfbesef.

Want gebeurt er in iedere incarnatie?

Wanneer we spreken over de reïncarnatie van het Ego is het van belang te weten dat dit niet betekent dat het gehele Ego letterlijk 'afdaalt' in het vlees. De intieme relatie tussen het Ego en de Logos is immers van een zodanige aard dat zijn meest spirituele deel door alle levens heen op zijn eigen goddelijk gebied blijft en dus nooit werkelijk incarneert.⁵ De zon daalt ook niet af om haar licht op aarde te doen schijnen. Wat er in feite tijdens iedere incarnatie gebeurt, is dat het Ego vanuit zijn eigen wezen een bezielende straal in het lichaam emanereert. Volgens de islamitische theosoof Suhrawardi vindt er zelfs een *ontdubbeling* van het Ego plaats.⁶ Het Ego krijgt daardoor twee aspecten: een transcendent aspect dat werkzaam blijft op zijn eigen geestelijk gebied -onze Vader-in-de-hemelen- en een immanent aspect dat daadwerkelijk incarneert. Om deze twee hoedanigheden van elkaar te onderscheiden worden in de literatuur verschillende kwalificaties gebruikt. Zo wordt het transcendente aspect meestal ons *geestelijk* of *goddelijk* Ego genoemd, of ook wel onze Daimoon.⁷ Het immanente aspect staat daarentegen bekend als ons *hoger* of *innerlijk* Ego en wordt ook wel de menselijke Ziel (Manas) genoemd. Het is de menselijke Ziel die zich op aarde belichaamt, terwijl het goddelijk Ego op zijn eigen gebied blijft.⁸

Het is een MYSTERIE, maar alleen voor hem die geneigd is het bestaan van verstandelijke en bewuste Geestelijke Wezens in het Heelal te ontkennen, en die volledig bewustzijn alleen aan de mens toekent, en dan nog slechts als een 'functie van de hersenen'. Onder die geestelijke wezens zijn er veel, die vanaf het begin van het verschijnen van de mens zich lichamelijk *in hem hebben geïncarneerd*, en die *niettemin nog even onafhankelijk in de oneindigheid van de Ruimte bestaan* als daarvoor...Om het duidelijker te zeggen: het onzichtbare wezen kan lichamelijk op aarde aanwezig zijn,

⁵ Vgl. *De Sleutel tot de Theosofie*, pp.160-161; H.P. Blavatsky, *Isis Onstluierd*, deel I, Eng.p.315 en deel II, Eng.p.284.

⁶ Zie J.-L. Siémons, 'Suhrawardi over de Mens en zijn Engel', in *THEOSOFIE*, Vol 10, Nr 1, 2008, pp.14-21.

⁷ In de esoterische traditie worden aan het geestelijk Ego verschillende namen gegeven, zoals Zoon van het Universele Denkvermogen, Manasaputra, Kumara, Dhyani, Zonne-Pitri, Favarshi, Nous, hemelse Tweeling, Genius, Augoeides. H.P.B. gebruikt die benamingen vaak door elkaar, maar men krijgt de indruk dat dit niet steeds willekeurig gebeurt, omdat iedere term namelijk een bepaalde eigenschap, kwaliteit of functie van het Ego accentueert. Al deze namen verwijzen weliswaar naar dezelfde realiteit, maar het zijn geen synoniemen, net zomin als vader, broer, man, leraar en echtgenoot synoniemen zijn, maar toch naar een en dezelfde persoon kunnen verwijzen.

⁸ Zie over deze verschillende vormen van egoïteit ook: W.Q. Judge, *De Oceaan van Theosofie*, 1996, p.67; H.P. Blavatsky, *De Sleutel tot de Theosofie*, pp.162-163 + pp.168-169.

zonder echter zijn plaats en functies in de bovenzinnelijke gebieden op te geven.⁹

Het Ego blijft dus als goddelijk wezen immer actief op zijn eigen hemels gebied, maar raakt als innerlijk Ego verstrikt in de wereld van vorm en wordt daardoor grotendeels latent. Het innerlijk Ego kan dan nauwelijks nog als een 'hoger' Ego worden beschouwd omdat het immers zijn ware identiteit verliest en zo geboorte geeft aan het illusoire zelfbesef van het lager ego. We willen hier wel benadrukken dat we tussen deze Ego's geen al te scherpe grenzen mogen trekken. Zij vertegenwoordigen immers hogere en lagere aspecten van *eenzelfde* bewustzijnsstraal.¹⁰ En omdat het lagere een manifestatie is van het hogere, mogen we evenmin vergeten dat het hogere steeds ook in het lagere aanwezig is, zij het vaak meer als een potentialiteit.¹¹

Het Zelfbewustzijn van het innerlijk Ego

We kennen maar al te goed ons persoonlijk zelfbewustzijn (of lager manas). Maar hoe kunnen we nu het zelfbewustzijn van het innerlijk Ego beter begrijpen? De heer Judge geeft ons belangrijke informatie:

Het innerlijk Ego, dat reïncarneert, lichaam na lichaam aanneemt, de indrukken van leven na leven opslaat, dat ervaring opdoet en die aan het goddelijke Ego toevoegt, en dat gedurende een onmetelijk aantal jaren lijdt en geniet, is het vijfde beginsel – *Manas* – niet verenigd met *Buddhi*. Dit is de blijvende Individualiteit die ieder mens het gevoel geeft zichzelf te zijn en niet een ander; het is dat wat bij alle veranderingen van de dagen en nachten, van de jeugd tot het einde van het leven, ons steeds het gevoel van één identiteit geeft; het overbruggt de kloof die door de slaap ontstaat, en op dezelfde manier overbruggt het de kloof die door [de slaap van] de dood ontstaat. Dit beginsel en niet onze hersenen verheft ons boven het dier.¹²

Het hoger of innerlijk Ego moet blijkbaar worden begrepen als een centrum van *zuiver* zelfbewustzijn, dat wil zeggen een gevoel van zelf dat niet alleen losstaat van de wereld, maar dat ook -en dat is veel belangrijker- volledig losstaat van onze persoonlijke psyche, lichaam, emoties en gedachten. Dat

⁹ H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*, I, Eng.p.233. [Cursief toegevoegd].

¹⁰ In dit verband is de volgende opmerking van H.P.B. bijzonder interessant: "In het occultisme geeft iedere kwalitatieve verandering in de toestand van ons bewustzijn de mens een nieuw aspect, en als dit blijvend is en deel gaat vormen van het levende en handelende Ego, moet (en wordt) er een speciale naam aan gegeven om de mens in die bijzondere toestand te onderscheiden van de mens die hij is wanneer hij zich in een andere toestand plaatst." (*De Sleutel tot de Theosofie*, p.109).

¹¹ Het innerlijk of hoger Ego verhoudt zich tot het geestelijk Ego als een vonk tot een Vlam. De menselijke Ziel is als het ware een Manasaputra-in-wording, want het is de bedoeling dat uit mensen engelen geboren worden.

¹² W.Q. Judge, *De Oceaan van Theosofie*, p.67.

kan ook niet anders, want dit Ik bestaat reeds voordat het incarneert en alvorens het zich met enige psychische of lichamelijke vorm kan identificeren. In de woorden van Crosbie:

[Veel mensen] denken aan zichzelf als personen, als lichamen van stoffelijke aard en kunnen daardoor niet inzien waar dat vermogen om van leven tot leven te incarneren zetelt. De Theosofie geeft een breder inzicht en toont aan dat de mens *niet* zijn lichaam is, omdat het lichaam voortdurend verandert; dat de mens niet zijn denkvermogen is, omdat hij zijn gedachten voortdurend verandert; dat er in de mens iets blijvends is, dat zichzelf gelijk blijft door de verschillende belichamingen heen. Er is in onze identiteit vanaf onze jeugd tot in het heden geen verandering geweest. Het lichaam is veranderd, de omgeving is veranderd, maar de identiteit blijft dezelfde en zal niet veranderen, hoeveel verandering er ook in het lichaam, het denken of de omstandigheden zal zijn. Dat wat in ons onveranderlijk is, is het enig werkelijke. Niets wat verandert is werkelijk. Alleen het werkelijke neemt verandering waar. Verandering kan geen verandering zien. Alleen wat blijvend is neemt verandering waar; alleen het blijvende kan het voorbijgaande waarnemen. Hoe vaag wij ook mogen waarnemen, er is iets in ons dat eeuwig en onveranderlijk is.¹³

Of zoals de zenboeddhisten zeggen: je ware Ik is je oorspronkelijke Gelaat voordat je geboren werd. Het is Zelfbewustzijn in de ware betekenis van het woord, namelijk Bewustzijn dat bewust is van zichzelf. Het is dan ook dit ware Zelfbewustzijn dat verantwoordelijk is voor ons gevoel van identiteit en niet wat we waarnemen, ervaren, denken of voelen.

Hoe ontstaat het persoonlijk ego?

Wat is nu de relatie tussen dit incarnerend Zelfbewustzijn en de persoonlijkheid? Welnu, het is natuurlijk het innerlijk Ego zelf dat in iedere incarnatie een persoonlijk ego *wordt* en wel door zijn identificatie met vorm, niet alleen fysieke vorm (lichaam, bezit), maar ook gedachtevormen en emotionele vormen (zelfbeelden). Al die vormen vertegenwoordigen bundels van neigingen en gewoontepatronen (skandha's) die de nieuwe persoonlijkheid samenstellen. En dit identificatieproces begint al ruim voor de geboorte van het kind. In haar artikel 'Psychische en Noëtische Werking' zegt H.P.B. hierover nog het volgende:

Het 'Hoger Ego', als deel van de essentie van het UNIVERSELE DENKVERMOGEN [of de Logos], is onvoorwaardelijk alwetend op zijn eigen gebied, en is dit alleen in potentie in onze aardse sfeer, daar het uitsluitend moet handelen via zijn *alter ego* – het Persoonlijk Zelf [...] Als een zuivere straal van de 'Zoon van het Universele Denkvermogen'

¹³ R. Crosbie, "Wat Reincarneert?", in *THEOSOFIE*, Vol 4, Nr 3, 2002, p.107.

[de Manasaputra] zou het geen functies in het lichaam kunnen vervullen en zou het machteloos blijven over de turbulente organen der Materie. Om die reden, hoewel de innerlijke constitutie ervan Manasisch is, is zijn 'lichaam', of liever zijn functionerende essentie, heterogeen en doortrokken van het Astrale Licht, het laagste element van de Ether.¹⁴

Het persoonlijk ego is in feite niet een op zichzelf staande entiteit -dat is nu net de illusie- maar is veeleer te begrijpen als een *activiteit* van het Egoïsch bewustzijn. Het is iets dat de menselijke Ziel *doet* wanneer zij incarneert en wat zij ook blijft doen totdat ze wakker wordt. Het is de activiteit van *zichzelf verliezen in vorm* wat van de Ziel een persoonlijk ego maakt. Het persoonlijk ego is exclusieve identificatie met vorm. Wil de Ziel haar Zelfbewustzijn herontdekken dan is ethische discipline, zuivering en dis-identificatie van wezenlijk belang:

Het is een onderdeel van de taak van de Manasische Straal om zich geleidelijk te ontdoen van het blinde, misleidende element dat, hoewel het deze tot een actieve geestelijke entiteit op dit gebied maakt, het deze niettemin zo nauw in contact brengt met de materie dat het zijn goddelijke natuur geheel benevelt en zijn intuïtie krachteloos maakt.¹⁵

Tot op zekere hoogte zouden we het persoonlijk ego een verkrampde Ziel kunnen noemen; niet langer een open hand, maar een gesloten vuist. Als gevolg van het feit dat de Ziel zich verkrampd en denkt en voelt dat het uitsluitend een bepaalde vorm is, projecteert het alles wat niet tot die vorm hoort buiten zichzelf. Die projectie noemen we dan 'de wereld'. Zo wordt de kunstmatige splitsing tussen het persoonlijke subject en de wereld in het leven geroepen. Een cruciale fase in de menselijke ontwikkeling is dan ook de bevrijding van de Ziel uit dit illusoir zelfbesef. Het hoger Ego is daarom niet een verbeterde versie van het lager ego, maar een totaal ander gevoel van identiteit. Of zoals *De Stem van de Stilte* dit axiomatisch verwoordt: "Het Zelf van stof en het ZELF van Geest kunnen nimmer samenkomen. Een van de twee moet verdwijnen; er is geen plaats voor beide."¹⁶

Hoe bevrijden we ons van het illusoir zelfbesef?

Het persoonlijke zelfbewustzijn is gevangen door allerlei uiterlijke of innerlijke objecten (beelden, gedachten, gevoelens); de aandacht gaat naar 'buiten' en daardoor objectiveren we onszelf en scheppen we een illusoire identiteit: ik ben dit, ik ben dat. Wat we moeten doen is de bewustzijnsstroom van onze aandacht 180 graden draaien zodat *Bewustzijn (opnieuw) van zichzelf bewust wordt*, als het ware naar zichzelf terugkeert. We dienen de subjectieve pool

¹⁴ H.P. Blavatsky, 'Psychische en Noëtische Werking (deel II)', in *THEOSOFIE*, Vol. 9, Nr 2, 2007, p.66.

¹⁵ Idem, p.70.

¹⁶ H.P. Blavatsky, *De Stem van de Stilte*, p.13.

van onze ervaring, datgene wat we doorgaans 'ik' noemen, zoveel mogelijk te isoleren van de objectieve pool. Zo ontdekt men geleidelijk aan dat wat men altijd dacht te zijn (het lichaam, gedachten en emoties) dat dit helemaal niet 'ik' is, maar iets dat 'ik' ervaart. Men wordt zich bewust van een dieper Ik. Lager manas wordt procesmatig minder, en hoger Manas neemt toe.

Eenvoudig gezegd: in plaats van uitsluitend aandacht te geven aan de objectieve inhoud van je ervaring, dien je meer aandacht te geven aan het bewustzijnsveld, de ruimte waarin ervaringen opgaan, blinken en verzinken. We moeten leren meditatief te rusten in het zuivere Gewaarzijn zelf. Wanneer je je innerlijk Ik wil ontdekken, dan is de grootste vergissing dat je krampachtig op zoek gaat naar een of andere entiteit buiten je.¹⁷ Franklin Merrell-Wolff vat dit mooi als volgt samen:

Een veel voorkomende fout die in hogere meditatie – d.i. de meditatie die op Bevrijding is gericht – wordt gemaakt [...] is het zoeken naar een subtiel object van ervaring. Welnu, een object of een ervaring, hoe subtiel deze ook mag zijn, blijft een *verschijnsel* in de tijdruimtelijke sfeer van bestaan en is derhalve iets anders dan de bovenzinnelijke substantialiteit van het Subject. *Dus het bewustzijn dat moet worden gezocht is de toestand van zuivere subjectiviteit zonder een object.* Deze overweging maakte voor mij duidelijk waarom zo vaak in handleidingen de nadruk wordt gelegd op het verhinderen van de wijzigingen van het denken. Maar het was voor mij nooit echt mogelijk om het denken volledig stil te leggen. Dus het kwam mij voor dat hetzelfde resultaat simpelweg kan worden bereikt *door de subjectieve pool van het bewustzijn af te zonderen van de objectieve pool, door de aandacht van het bewustzijn op dit subject-aspect gericht te houden*, terwijl ondertussen de mentale processen vrij worden gelaten in het voortzetten

¹⁷ De realisatie van het innerlijk Ego als je zuivere Subjectiviteit, lijkt in die zin dan ook verschillend van het inwijdingspad dat leidt tot een ontmoeting (theofanie), en vervolgens de eenwording (theopathie) met het goddelijk Ego of de Daimoon, want deze laatste is wel degelijk (te ervaren als) een ander Wezen dat leeft op zijn eigen gebied. Vandaar dat het geestelijk Ego zo vaak door esoterici als een Beschermengel of hemelse Tweeling wordt beschreven. Het *contemplatief-mystieke* pad van Zelfkennis en Zelfrealisatie is dus een ander pad dan het *magisch-occulte* pad van de theurgie dat tot doel heeft zo'n communie te bewerkstelligen. Ieder pad heeft zijn eigen voorwaarden en leidt ook tot andere resultaten. Wat de precieze verhouding is tussen beide paden is een moeilijke kwestie die we nu niet kunnen behandelen, maar de conclusie lijkt gerechtvaardigd dat in bepaalde tradities de nadruk meer op het ene dan op het andere ligt. Soms bestaat zelfs binnen één traditie al een opvallend meningsverschil over de waarde van elk pad. Binnen het neo-platonisme bijvoorbeeld was Iamblichus een groot verdediger van de theurgie, terwijl Plotinus daartegen enkele bezwaren had en voorstander was van een zuiver contemplatief pad. Voor zover we dit denken te begrijpen, is er echter een harmonische en dialogische verhouding tussen beide paden mogelijk en wordt dit in de theosofie ook sterk bepleit. Het ene pad lijkt trouwens meer op de weg van jnana-yoga, terwijl het andere duidelijk elementen van bhakti-yoga in zich heeft. Zie over theurgie o.m. *Het Theosofisch Glossarium* en *Isis Ontsluierd*.

van hun spontaan functioneren; zij blijven dan slechts aanwezig in de periferie van het aandachtige bewustzijn.¹⁸

Merrell-Wolff wijst er bovendien op dat de ontdekking van je ware Ik een proces vertegenwoordigt dat uit verschillende fasen bestaat. Zo wordt het innerlijk Ego in het begin beleefd als een soort dimensieloos punt van zuiver Bewustzijn dat zich van zichzelf bewust wordt, bevrijd van iedere vorm van objectiviteit, maar in een latere fase breidt dit punt zich uit tot een allesomvattende ruimte; meer een veld van Bewustzijn dan een punt van Bewustzijn, waarin alle objecten komen en gaan.¹⁹ Wat beide fasen gemeen hebben, is dat het door het lagere ego gemaakte onderscheid tussen uiterlijke objecten (de wereld) en innerlijke objecten (emoties, gedachten) verdwijnt, want dat onderscheid bestaat slechts door identificatie met het lichaam. Nu die identificatie is weggefallen, is ook het onderscheid tussen innerlijke gewaarwordingen en uiterlijke waarnemingen verdwenen, want beide zijn nu ten opzichte van het Subject volstrekt objectief. Er is nu geen enkel object meer dat verkeerdelijk als 'ik' wordt ervaren. Het verschil tussen beide fasen is evenwel dat men in de eerste fase alle objecten (dus ook de innerlijke) als *buiten* Zichzelf ervaart, terwijl men in de tweede fase alle objecten (dus ook de uiterlijke) als *in* Zichzelf ervaart. De wijze waarop het innerlijk Ego zich als Subject tot objecten verhoudt is hier dus kwalitatief verschillend. Zo wordt opnieuw duidelijk dat zelfbewustzijn -de relatie tussen subject en object- een zeer dynamisch gegeven is. Er zijn werkelijk verschillende niveaus van zelfbewustzijn die onderscheiden vormen van egoïteit vertegenwoordigen. Het door Merrell-Wolff gebruikte beeld van het ware Subject als respectievelijk een objectvrij Punt of als een objectomvattende Ruimte is zeer verhelderend.

Het Egoïsch Zelfbewustzijn is een getuigend Bewustzijn

De volgende oefening in zelfonderzoek kan het voorgaande wellicht wat verduidelijken. Als je begint met simpelweg aandacht te geven aan het gevoel van zelfbewustzijn, aan het gevoel dat jij er bewust bent, waarop is dat gevoel van zelf, van ik-ben-ik en niet de ander dan gebaseerd? Op je lichaam, op je gevoelens en gedachten? Dat lijkt zo te zijn, maar als je wat dieper kijkt dan ligt je ik-ben-gevoel *voorbij* je psyche en lichaam. Het kan niet je lichaam zijn, omdat je dat kan voelen en kennen, en wat gekend kan worden is niet de Kenner. Het kunnen niet je verlangens en gevoelens zijn, want die kun je ook zien en voelen, en wat gezien kan worden is niet de Ziener. Het kunnen niet je gedachten zijn want daarvan kun je allemaal getuige zijn, en waarvan men getuige kan zijn, is niet de Getuige. Door op deze manier te blijven zoeken naar je 'zelf' kom je tot de ontdekking dat dit 'zelf' helemaal niet als een *persoonlijk* ik of subject kan worden gevonden. Wat wordt gevonden

¹⁸ F. Merrell-Wolff, *Experience and Philosophy*, SUNY, 1994, pp.6, 263. [Cursief toegevoegd]

¹⁹ Zie o.m. Franklin Merrell-Wolff, *Experience and Philosophy*, pp.264-265 + pp.321-323.

is een niet-persoonlijk Ik, een Subject dat losstaat van psyche en lichaam. Welnu, dit ware Ik is wat in de theosofie je innerlijk of hoger Ego wordt genoemd, de Getuige van al je gedachten, emoties en verlangens. Het is in beginsel onafhankelijk van alle fysieke en psychomentele objecten die eraan verschijnen, net zoals een spiegel op zichzelf staat en onafhankelijk is van alles wat er in weerspiegeld wordt. Maar we hebben dat getuigend Bewustzijn verward en geïdentificeerd met lichaam en psyche, en zijn als gevolg daarvan gaan denken en voelen dat 'ik' *iets* is, dat het een bepaald organisme is.

Door die vereenzelviging hebben we aan lichaam en psyche de onrechtmatige status van subject toegekend. We zijn gaan denken en voelen dat 'ik' als lichaam en psyche de wereld ervaar. Maar lichaam en psyche zijn nergens getuige van en ervaren ook niets. Zij worden zelf waargenomen en ervaren. We ervaren de psyche (gedachten en beelden) en het lichaam (gewaarwordingen) op dezelfde manier als we de wereld (zintuiglijke waarnemingen) ervaren. Lichaam en psyche zijn niet minder objecten van het getuigend Bewustzijn dan de wereld. Op die manier geven we psyche en lichaam hun rechtmatige plaats terug als objecten van Bewustzijn, samen met de wereld. En door psyche en lichaam weer terug te geven aan de objectieve pool van ervaring, geven we het 'ik' weer terug aan de subjectieve pool van ervaring. Zo word 'ik' opnieuw wat het altijd is geweest: Bewustzijn. Deze terugkeer van een persoonlijk naar een onpersoonlijk zelfbesef vertegenwoordigt het pad van lager naar hoger Manas, van lager naar hoger Ego.

Het eerste wat nodig is om de tegenstelling van subject en object te overstijgen, is dus *niet* het kunstmatig opheffen van die tegenstelling door een verdooving van het subject. Als we dat doen komen we in een toestand van onbewustheid terecht.²⁰ We dienen die tegenstelling juist op te voeren of uit te breiden en wel in de richting van wat zij in werkelijkheid is: *een Subjectieve ruimte waarin alle objecten van ervaring komen en gaan*. Het zelfbewustzijn van het persoonlijke ego ervaart alleen maar een tegenstelling omdat het 'ik' zich met allerlei objecten heeft vereenzelvigd, zoals lichaam en psyche, waardoor aan deze de onrechtmatige status van subject is toegekend. Het Zelfbewustzijn van het hoger Ego daarentegen trekt geen harde scheidslijn meer tussen subject en object, maar ervaart haar Subjectiviteit eerst als een punt en later zelfs als een waarnemende cirkel of ruimte rond alle objecten. Er is nog steeds sprake van Subject en object, maar het is niet langer een persoonlijk pseudo-subject, en er is geen scherpe tegenstelling meer. Het gaat hier om totaal verschillende vormen van zelfbewustzijn, want bij het persoonlijke ego is er een grens tussen subject en object, bij het hogere Ego is het Subject uitgebreid tot een cirkel die het object omvat. Het vermogen van zelfbewustzijn toont zich in beide ego's op een radicaal verschillende wijze. Als lager manas is het exclusief en scheidend; als hoger Manas is het

²⁰ Zie opnieuw het editoriaal 'De onschatbare waarde van zelfbewustzijn'.

uiteindelijk inclusief en omvattend. In beide gevallen is er een subject, is er een ik, en zijn er objecten -hoe zou het anders kunnen- maar in het ene geval staat het subject *tegenover* de wereld van objecten, in het andere geval *omvat* het Subject de wereld.

Van getuigend Zelfbewustzijn naar universeel Zelfbewustzijn.

Het persoonlijke ego is Bewustzijn dat zichzelf vergeet in een bepaalde lichamelijke, mentale of emotionele vorm. Het onpersoonlijke Ego is Bewustzijn dat zichzelf kent als Bewustzijn. Bewustzijn kan óf zichzelf kennen óf zichzelf vergeten. Het ene is Zelfkennis, het andere is onwetendheid. Maar vertegenwoordigt dit getuigend Bewustzijn nu het hoogste stadium van Zelfrealisatie?

In veel tradities lijkt dit zo te zijn: het einddoel is dan nirvana of bevrijding van de wereld van objecten. Er is geen persoonlijk ego meer. Als getuigend Bewustzijn ervaart men zichzelf niet langer als een afgescheiden ik in de wereld, maar beleeft men de wereld als in zichzelf. Wanneer men realiseert een vormloos Ik te zijn, dan heeft men inderdaad de wereld van vorm overwonnen. Maar het zal de aandachtige lezer zijn opgevallen dat dit niet het definitieve verhaal kan zijn. Want er is nog steeds een subtiele dualiteit, namelijk die van de Getuige en alles waarvan men getuige is, die van de subjectieve Ruimte en alles wat binnen die Ruimte ontstaat en vergaat. Er is nog steeds een dualiteit tussen Nirvana en samsara, Leegte en vorm. De Getuige is een reusachtige stap voorwaarts, en blijkbaar een noodzakelijke stap in de evolutie van de mens, maar het vertegenwoordigt niet het hoogste stadium. Daarvan is pas sprake indien het gevoel van Zelf zich vervolgens zo uitbreidt dat het volledig *alles* blijkt te *zijn* wat eens als niet-zelf werd gezien. Het identiteitsgevoel verplaatst zich dan van louter 'Getuige zijn' naar het hele universum. Het Ik is dan het hele universum geworden. "De ontwaakte", verklaart Ramana Maharshi, "ziet het universum niet als anders dan zichzelf". Alle dingen verschijnen dan niet alleen *aan* het Zelf, of *in* het Zelf, maar *als* het Zelf. Aanvankelijk zien we in dat objecten *aan* Bewustzijn verschijnen. Het Subject ervaart zichzelf als een objectvrij punt van Bewustzijn. Dan begrijpen we dat ze *in* Bewustzijn verschijnen. Het Subject ervaart zichzelf als een objectomvattende ruimte. Tenslotte beseffen we dat ze *als* Bewustzijn verschijnen. Op die manier neemt Bewustzijn lichaam, psyche en wereld weer op in Zichzelf als Zichzelf. Wanneer dit zich in een mens voltrekt, spreekt men van Buddhistisch of non-dualistisch bewustzijn. Dit is de finale overstijging van Subject en object in een hogere eenheid van universeel Zelfbewustzijn. Bewustzijn kent dan niet alleen zichzelf als de Kenner, maar het herkent ook alles dat gekend wordt als Zichzelf. Het Ego is dan waarlijk een geestelijk Ego geworden, een Boeddha van Mededogen, wiens Bewustzijn niets buiten Zichzelf heeft, niets los van Zichzelf, niets anders dan Zichzelf ☪

De Kosmische Christus

DE TITEL CHRISTUS OF DE GEZALFDE die in de evangeliën aan Jezus wordt gegeven, is ook eeuwenlang op zijn voorlopers toegepast, net zoals de titel Boeddha, de Verlichte, aan vele Boeddha's werd gegeven lang vóór de tijd van Gautama, Prins Siddharta. De Sanskrietterm Adi-Boeddha, de Ene Opperste Wijsheid werd al duizenden jaren gebruikt voordat het werd vermenschlijkt en toegepast op de grote Wijzen en Leraren. Zo hebben we aan de ene kant de menselijke Boeddha en aan de andere kant de kosmische Boeddha; we hebben de menselijke Jezus en de kosmische Christus. Want zoals H.P. Blavatsky aantoonst:

Christus, de ware esoterische VERLOSSER, is *geen mens*, maar het GODDELIJKE BEGINSSEL in ieder menselijk wezen. Hij, die ernaar streeft de Geest te doen herrijzen, die in hem *gekruisigd is door zijn eigen aardse hartstochten*, en die diep begraven ligt in het 'graf' van zijn zondig vlees; hij, die de kracht heeft om de *steen van stof* voor de deur van zijn eigen *innerlijk* heiligdom weg te wentelen, heeft *de herrezen Christus in zich* [...]. Of [theosofen] nu van geboorte heiden of Christen zijn, zij weigeren dat wat het reinste en meest grootse ideaal is – het symbool der symbolen – namelijk de onsterfelijke Goddelijke Geest in de mens, te verstoffelijken en aldus te verlagen, of deze Geest nu Horus, Krishna, Boeddha of Christus genoemd wordt.¹

De studie van de oorsprong van de christelijke godsdienst is opzettelijk verduisterd door de schijnheiligheid en het fanatisme van hen die, na de eerste paar eeuwen, die religie tot een kerkelijk systeem hebben uitgebouwd. Gelukkig echter is er een voldoende aantal oude documenten en inscripties overgebleven om de bewijzen te leveren van de bron van de christelijke leer. Het christendom, dat volledig vanuit de procedures van oudere stelsels is gevormd, moet dezelfde esoterische interpretatie opleveren als zij doen; en de sleutels die de deuren openen tot de geheimen van de Oude Mysteriën, moeten ook die van het christelijk stelsel ontsluiten.

Maar wat een verschil bestaat er niet tussen de opvattingen van de christenen uit die eerste paar eeuwen en de opvattingen die door de priesterkaste aan de menigte worden aangeboden in de naam van de Heer! Zijn de woorden die de evangeliën door Jezus laten uitspreken: "Gij hebt de sleutel van kennis weggenomen; zelf zijt gij niet binnengegaan en hen die trachtten binnen te

¹ H.P. Blavatsky, *Het esoterische karakter van de evangeliën*, Amsterdam, Stichting Theosofie, p.12 + p.14.

gaan, hebt gij tegengehouden''², niet evenzeer van toepassing op diegenen die het grootse ideaal van de Christus, de universele Geest van Wijsheid en het Hoger Zelf van ieder menselijk wezen, voor zichzelf hebben opgeëist? Onder het voorwendsel de mensen een Verlosser te geven, werd uit hun denken de ene levende waarheid buitengesloten, namelijk dat de ware Christus in hun eigen hart leeft en woont.

Wanneer men de biografieën van de grote geestelijke Leraren raadpleegt, vindt men over elk van hen bepaalde fundamentele feiten weergegeven: hun geboorte is wonderbaarlijk en van goddelijke aard; zij worden bij hun geboorte door een vijandige macht bedreigd, hetzij door Koning Herodes of Koning Kansa; zij worden in verzoeking gebracht, vervolgd en uiteindelijk ter dood gebracht, waarna zij in de onderwereld afdalen en daarna uit de dood herrijzen.

De mythologie is vrijwel dezelfde, zodat de aandachtige lezer wel tot de conclusie moet komen dat achter de allegorieën bepaalde fundamentele geestelijke waarheden schuilgaan. Met andere woorden, de opgetekende geschiedenis is het drama van de Ziel, haar groei en ontplooiing. Koning Mara (of Herodes of Kansa) symboliseert deze begoochelende wereld van materieel bestaan, die er steeds naar streeft de ontwakende waarnemingen te doden en het feit te versluieren dat de onbevleete geboorte niet die van het fysieke lichaam is, maar de mystieke geboorte bij de inwijding.

In de oudste geschriften die aan de oningewijde bekend zijn, de *Rig-Veda*, kan men het archetypen van al deze verhalen vinden. Het gnostieke evangelie van Johannes stelt de Christus gelijk met de Griekse Logos, het Woord, dat "in den beginne was bij God en het Woord was God". Esoterisch zijn er drie Logoi, en deze drie zijn de verpersoonlijkte symbolen van de drie geestelijke stadia van de evolutie. Men spreekt van de eerste als van de potentialiteit tot manifestatie. Dit geeft aanleiding tot de tweede logos, die de abstracte collectiviteit van Scheppers is, door de Grieken 'Demiurgi' genoemd. Deze zijn de Elohim, de goden, waarvan wordt gesproken in het eerste vers van het eerste hoofdstuk van Genesis; zij zijn het die het model van het nieuwe universum opbouwden uit de vóór-bestaande substantie. De derde Logos is de differentiatie van de tweede, en de individualisatie van de Kosmische krachten. In Boeddhistische terminologie is het Avalokiteshwara, of in het Chinees Kwan-Shai-Yin, die de kosmische Logos is. Avalokiteshwara is de synthese van de Elohim of Dhyan Chohans, de Heren van Meditatie.

Wie zijn dan deze entiteiten die zo'n belangrijke rol spelen in het evolutionaire plan? De esoterische filosofie noemt hen een samengestelde eenheid van geestelijke wezens van wie het de plicht is om de rol van Prometheus te spelen in het grote drama van het Leven. Zij zijn de *Manasaputra's*, of Zonen van het

² Lucas 11: 52.

Denkvermogen in het stelsel van de hindoes. In de mythe van Prometheus ontmoeten we de grote Titan, die het vuur van de hemel aan stervelingen geeft, dat wil zeggen: in hen incarneert en het vuur van zelfbewustzijn en reflectieve rede ontsteekt, een 'zonde' waarvoor de zinnelijke Zeus, de heer van de lagere hemel, Prometheus aan een rots ketent (de ketens van het stoffelijk bestaan) waar de Titan wordt gefolterd door de Gier des Tijds en de lagere passionele elementen der natuur, totdat zijn verlosser verschijnt in de vorm van Herakles, de zonnegod, de Christus. Duidelijker uitgedrukt, het neerdalen van Prometheus (wat overeenkomt met de Val der Engelen) is de nederdaling van de Geest in de Stof.³ Het geestelijk wezen wordt eerst verduisterd door de onstuimige stoffelijke elementen, om deze dan uiteindelijk te overwinnen en ze te beheersen. De Engelen die vielen, de Satans, de Lucifers, de Ahrimans, zijn evenzovele namen voor die geestelijke wezens, die nu het slachtoffer zijn van hun lager persoonlijk zelf. Hier raken we de werkelijke betekenis van Kruisiging, Verlossing en Wederopstanding, omdat het drama kosmisch is en wordt opgevoerd door iedere Zoon van God, die in iedere Mensenzoon is geïncarneerd.

De kosmische Christus, de 'Zon van Wijsheid', is de abstracte Eenheid. De individuele geestelijke wezens zijn de stralen van deze Zon die de opdracht hebben de mensheid te verlossen, dat wil zeggen: de mens tot een Onsterfelijk Wezen te maken. De geschriften van alle volkeren wijzen voortdurend op het grootse voorliggende doel, en waar het niet rechtstreeks wordt gezegd, is het toch in de leringen begrepen. Herhaalde incarnaties op aarde zijn een logische noodzakelijkheid voor het bereiken van dat doel. Zelfs de Nederlandse vertalingen van het Nieuwe Testament bevatten duidelijke toespelingen op de leer van wedergeboorte.

Het verhaal van de Kruisiging en Wederopstanding van Jezus is het hoogtepunt van het drama van inwijding zoals het in de oude Mysteriën werd opgevoerd. De kandidaat voor inwijding werd op een kruisvormige bank geplaatst. Hij kwam in een trance en vervulde bepaalde functies, allegorisch beschreven als het neerdalen in de onderwereld of Hades, het preken voor de gevangenen in de Hel en het herrijzen op de derde dag. In de Egyptische crypten werd de kandidaat terug tot het leven gebracht door de zonnestrallen die via een opening in het vertrek op het hoofd van de kandidaat schenen. Hierna werd hem het Heilige Woord doorgegeven door Osiris, de Hiërofant-Inwijder, en de kandidaat werd de 'door God Gezalfde'. Het hele gebeuren wordt getoond op de Egyptische bas-reliëfs. En de kreet van de kandidaat was niet: "Mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten", maar: "Mijn God, mijn God, hoe hebt gij mij verheven!" Hoe verlaten de kandidaat zich ook mag hebben gevoeld, toen hij de 'Donkere nacht van de Ziel' beleefde, zoals sommige mystici het hebben uitgedrukt, nu weet hij dat hij zich slechts moet 'vasthouden aan wat noch substantie noch bestaan heeft' om veilig het

³ Zie hierover meer uitgebreid: H.P.Blavatsky, *De Geheime Leer*, II, Eng.pp.409-422.

Ochtendlicht te bereiken.

Het bijbelse verhaal van de Geboorte, Kruisiging, Wederopstanding en Verlossing van Jezus wordt duidelijk wanneer men begrijpt dat er twee zelden of Ego's in de mens zijn – een hogere individualiteit van God, en een lagere persoonlijkheid die zijn gelaat verbergt en zich vermomt als het 'zelf'. In theosofische terminologie worden de termen 'hogere' en 'lager' *manas* gebruikt. Het hogere behoort tot het geestelijk aspect van de mens en het lagere tot zijn weerspiegeling in de begeerte en zintuiglijke aard. Zoals H.P. Blavatsky uitlegt:

Het hoger Manas of het Ego is in essentie goddelijk en daarom zuiver; geen vlekje kan het verontreinigen, want geen straf kan het, *per se*, bereiken, temeer omdat het onschuldig is aan en geen aandeel heeft in de opzettelijke handelingen van zijn lagere Ego. Maar juist door het feit dat – hoewel het tweevoudig is en tijdens het leven het Hogere van het lagere verschilt – 'de vader en de zoon' *één zijn*, en omdat de lagere ziel, door zich te verenigen met het ouder-Ego, daarop al haar goede zowel als slechte handelingen vastlegt en afdrukt, moeten beide lijden; het hogere Ego, hoewel onschuldig en zonder blaam, moet de straf voor de verkeerde daden die zijn begaan door het *lagere* zelf daarmee samen dragen in hun toekomstige incarnatie. De hele leer van de verzoening is gebaseerd op deze oude leerstelling; want het hogere Ego is de tegenhanger van wat op deze aarde de persoonlijkheid is.⁴ ❧

Uit *Theosophy Magazine*,
Volume 57, pp.165-169.

⁴ H.P. Blavatsky, *Een Toelichting op De Geheime Leer. Handelingen van de Blavatsky Lodge*, Den Haag, TUPA, 1995, p.62

De Grondslagen van Ritualisme in Kerk en Vrijmetselarij

[Dit artikel is een vertaling van de laatste vijf afleveringen (deel IX-XIII) van 'The Roots of Ritualism in Church and Masonry' van H.P. Blavatsky, oorspronkelijk gepubliceerd in *Lucifer*, maart en mei 1889 (*Theosophical Articles by H.P. Blavatsky*, III, Los Angeles, The Theosophy Co., 1981, pp.224-234).]

IX

DE VERKEERD BEGREPEN ALLEGORIE bekend als de Nederdaling in de *Hades* heeft oneindig veel kwaad bewerkstelligd. De exoterische 'fabel' van Hercules en Theseus die nederdaalden *in de gebieden der onderwereld*, de reis daarheen van Orpheus die de weg vond door de kracht van zijn lier (*Ovid. Metam*), van Krishna, en tenslotte van Christus die "nederdaalde ter helle en de derde dag weer uit de dood verrees" – werd door de niet-ingewijde *aanpassers* en vervormers van heidense rituelen onherkenbaar verwrongen tot kerkelijke rituelen en dogma's.

Astronomisch symboliseerde deze *nederdaling ter helle* de zon tijdens de herfstnacht-evening, wanneer zij de hogere siderische gebieden verliet – en er een zogenaamd gevecht plaatsvond tussen haar en de Demon der Duisternis die de overwinning behaalde op onze lichtbrengende ster. Dan werd de zon verondersteld een *tijdelijke dood* te ondergaan en neer te dalen in de gebieden der onderwereld. Doch mystiek gezien verzinnebeeldde dit de inwijdingsplechtigheden in de crypten van de tempel, die de Onderwereld werden genoemd. Bacchus, Herakles, Orpheus, Asklepios en al de anderen die de crypte binnentraden, *daalden neder ter helle en verrezen daaruit op de derde dag*, want allen waren ingewijden en "Bouwers van de lagere Tempel". De woorden door Hermes tot Prometheus gericht terwijl deze geketend lag op de kale rotsen van de Kaukasus, d.w.z. door onwetendheid aan zijn fysieke lichaam gebonden en derhalve door de gieren der hartstocht verslonden – zijn van toepassing op elke neofiet, op elke *Chrestos* die de beproeving ondergaat. "Gij moogt niet uitzien naar het einde van zulk hevig lijden totdat de (of een) god zal verschijnen die in uw plaats deze pijnen wil lijden en bereid is naar de duistere Hades te gaan en naar de sombere diepten rondom Tartarus". (*Aeschylus: Prometheus*, 1027, ff.). Deze woorden betekenen eenvoudig dat, totdat Prometheus (of de mens) de 'God' of Hiërofant (de Inwijder) zou vinden, die bereidwillig zou neerdalen in de inwijdingscrypten en met hem de Tartarus zou rondlopen, de gier van de hartstocht nooit zou ophouden aan zijn ingewanden te knagen.¹ Als ingewijde die de gelofte had afgelegd,

¹ Het donkere gedeelte in de crypte waarin de kandidaat voor inwijding verondersteld werd

kon Aeschylus niet meer zeggen; maar Aristophanes die minder vroom of stoutmoediger was, onthult het geheim aan degenen die niet door een te sterk vooroordeel zijn verblind, in zijn onsterfelijke satire op Herakles' *nederdaling ter Helle*. (Zie *Kikkers*) Daar treffen we het koor der 'gezegenden' aan (de ingewijden), de Elyzeese Velden, de aankomst van Bacchus (de god-Hiërofant) met Herakles, de ontvangst met brandende toortsen, symbolen van *nieuw* LEVEN en OPSTANDING uit de duisternis van menselijke onwetendheid tot het licht der geestelijke kennis – het eeuwige LEVEN. Elk woord van deze schitterende satire verraadt de innerlijke bedoeling van de dichter.

Waak, de toortsen brandende... want gij komt
Ze heen en weer zwaaiend in uw hand, Iacche,
Stralende ster van de nachtelijke ritus.

Al dergelijke hoogste inwijdingen vonden plaats gedurende de nacht. Over iemand spreken als nedergedaald in de Hades stond in de oudheid derhalve gelijk met hem een *volledig Ingewijde* te noemen. Aan degenen die geneigd zijn deze verklaring te verwerpen zou ik een vraag willen voorleggen. Laat hen, in dat geval, de betekenis eens uitleggen van een zinsnede uit het zesde boek van Virgilius' *Æneïs*. Wat kan de dichter bedoelen als het niet datgene is wat hierboven is beweerd, wanneer hij de oude Anchises introduceert in de Elyzeese velden en hem aan zijn zoon Æneas de raad laat geven naar Italië te reizen... waar hij in Latium een ruw en barbaars volk zou moeten bevechten; daarom, voegt hij eraan toe, voor ge u daarheen waagt: "*Daal neder in de Hades*", d.w.z. zorg dat je inwijding verwerft.

De welwillende dienaren van de kerk die ons bij de minste aanleiding zo graag naar de Tartarus en naar de gebieden der onderwereld zenden, vermoeden niet welke goede wensen die bedreiging voor ons bevat en van welk een heilig karakter men moet zijn voor men in zo'n geheiligde plaats wordt binnengelaten.

Niet alleen Heidenen hadden hun Mysteriën. Bellarmin (*De Eccl. Triumph* lib. 2 cap. 14) stelt dat de eerste Christenen, volgens het voorbeeld van de Heidense ceremoniën, de gewoonte aannamen om in de kerk samen te komen in de nachten die aan hun feesten voorafgingen om vigiliën of

voor altijd zijn ergste hartstochten en lusten van zich af te werpen. Vandaar de allegorieën van Homerus, Ovidius, Virgilius enz., die allemaal door de moderne geleerden letterlijk worden opgevat. Phlegethon was de rivier in de Tartarus waarin de ingewijde driemaal door de Hiërophant werd ondergedompeld waarna de beproevingen voorbij waren en de nieuwe mens *opnieuw werd geboren*. Hij had in de donkere stroom de oude zondige mens voor altijd achtergelaten en kwam op de derde dag uit de Tartarus tevoorschijn als een *individualiteit* terwijl de *persoonlijkheid* dood was. Figuren als Ixion, Tantalus, Sisiphus, enzovoort, zijn alle verpersoonlijkingen van de een of andere menselijke hartstocht.

'nachtwakes' te houden. Hun ceremoniën werden aanvankelijk met de meest verheffende heiligheid en reinheid verricht; maar al vrij spoedig daarna slopen er zulke onzedelijke misbruiken deze 'samenkomsten' binnen dat de bisschoppen het nodig oordeelden ze af te schaffen. In tientallen werken kunnen we lezen over de losbandigheid van de heidense religieuze feesten. Cicero wordt aangehaald (*de Leg. Lib. 2 cap. 15*) die aantoonde dat Diagondas, de Thebaan, geen ander middel wist om dergelijke wanordelijkheden in de ceremoniën tegen te gaan dan de Mysteriën zelf te verbieden. Wanneer we echter de twee soorten vieringen aan een vergelijking onderwerpen – de Heidense Mysteriën, eeuwen voor onze jaartelling al eerbiedwaardig oud, en de Christelijke *Agapæ* en andere die deel uitmaakten van een godsdienst die nog maar pas was geboren en die er aanspraak op maakte zulk een reinigende invloed op haar bekeerlingen te hebben – kunnen we slechts medelijden voelen voor de mentale blindheid van haar verdedigers en voor hun bestwil Roscommon citeren die vraagt:

Wanneer gij begint met zoveel vertoon van pracht,
Waarom is dan 't eind zo laag en gering van kracht?

X

Het oorspronkelijke Christendom had – daar het was afgeleid van de oorspronkelijke Vrijmetselarij – zijn handgreep, wachtwoorden en graden van inwijding. 'Vrijmetselarij' is een oude term, maar kwam pas zeer laat in onze jaartelling in gebruik. Paulus noemt zichzelf een 'meester-bouwer', en dat was hij ook. De oude Vrijmetselaars duiden zichzelf onder verschillende namen aan en de meeste Alexandrijnse Eclectici, de Theosofen van Ammonias Saccas en de latere Neo-Platonisten, waren feitelijk allemaal Vrijmetselaars. Zij hadden zich allen door een eed tot geheimhouding verplicht, beschouwden zich als een broederschap en hadden ook hun herkenningstekens. De Eclectici of Philaleten rekenden de bekwaamste en knapste geleerden van hun tijd tot hun rangen, alsook verschillende vorsten. De schrijver van *Eclectic Philosophy* zegt:

Hun leringen werden door heidenen en Christenen in Azië en in Europa aangenomen, en een tijdlang schenen alle omstandigheden zeer gunstig voor een algeheel samensmelten van de religieuze geloven. De keizers Alexander Severus en Julianus omarmden die leringen. Hun overheersende invloed op religieuze denkbeelden wekte de jaloezie op van de Christenen van Alexandrië. De school werd verplaatst naar Athene en uiteindelijk door keizer Justinianus gesloten. Haar leraren *trokken zich tot in Perzië² terug* waar zij veel leerlingen vormden.

² En we kunnen hier bovendien aan toevoegen; zelfs tot in India en Midden-Azië want we

Nog een paar extra details zullen wellicht interessant blijken te zijn. We weten dat de Eleusinische Mysteriën al de andere overleefden. Terwijl de geheime erediensten van de lagere goden zoals de Curates, de Dactyli, de verering van Adonis, van de Kabiri en zelfs de erediensten van het oude Egypte volledig waren verdwenen onder de wraakzuchtige en wrede hand van de meedogenloze Theodosius³, kon men zich van de Mysteriën van Eleusis niet zo makkelijk ontdoen. Zij waren inderdaad de religie der mensheid en straalden nog in al hun oude pracht zoal niet in hun oorspronkelijke reinheid. Het duurde verschillende eeuwen om ze te vernietigen en ze konden niet eerder volledig worden onderdrukt dan in het jaar 396 van onze jaartelling. Het was toen dat de 'Bouwers van de *hogere* of Stadstempel' voor het eerst op het toneel verschenen en niet aflatend werkten om hun rituelen en hun unieke dogma's in de opkomende en steeds vechtende en twistende kerk in te voeren. Het drievoudige *Sanctus* van de Rooms-Katholieke mis is het drievoudige S. . S. . S. . van deze eerste Vrijmetselaars en is het moderne voorvoegsel op hun documenten of op "elke beschreven zuil – de beginletter van *Salutem* of Gezondheid" zoals een Vrijmetselaar handig uitlegt. "Dit drievoudige maçonnieke saluut is de oudste van hun begroetingen." (*Ragon*)

XI

Maar zij beperkten het aantal entingen op de boom van de Christelijke religie niet tot het bovenstaande alleen. Tijdens de Mysteriën van Eleusis vertegenwoordigde de wijn Bacchus, en Ceres wijn en brood of koren.⁴ Nu

vinden hun invloed overal in de Aziatische landen.

³ De moordenaar van de Thessaloniërs die door deze vrome zoon van de kerk werden afgeslacht.

⁴ Bacchus is beslist van Indische oorsprong. Pausanias toont aan dat hij de eerste was die een veldtocht leidde tegen India, en de eerste die een brug sloeg over de Eufraat. "De kabel die diende om de twee tegenover elkaar liggende oevers te verbinden, wordt nog tot op de dag van vandaag tentoongesteld", schrijft deze historicus. "Hij was gevlochten uit wijn- en klimopranken" (X 29.4). Arianus en Quintus-Curtius verklaarden de allegorie van Bacchus' geboorte uit de dij van Zeus, door te zeggen dat hij was geboren op de Indische berg Meru (van *meiros*, dij). We zijn ons ervan bewust dat Erathosthenes en Strabo meenden dat de Indische Bacchus door vleiers was uitgedacht simpelweg om Alexander te behagen, van wie werd aangenomen dat hij India had veroverd, hetgeen ook van Bacchus werd verondersteld. Maar Cicero daarentegen vermeldt deze god als een Zoon van Thyoné en Nisus; en Dyonisus of *Dyonisos* betekent de god *Dis* van de Berg Nys in India. Bacchus gekroond met klimop of *Kissos* is Krishna, van wie één van de namen *Kissen* was. Dyonisus was voor alles de god van wie werd verwacht dat hij de *zielen van de mensen* zou bevrijden uit hun vleselijke gevangenis – de Hades en de menselijke Tartarus, in een van zijn symbolische betekenissen. Cicero noemt Orpheus een zoon van Bacchus en er bestaat een overlevering die Orpheus niet alleen uit India laat komen (hij wordt *orphos*, donker of van geelbruine gelaatskleur, genoemd), maar hem vereenzelvigd met Arjuna, de *chela* en aangenomen zoon van Krishna. (zie *Five Years of Theosophy*: het artikel "Was writing known before Panini?")

was Ceres of Demeter het vrouwelijke *voortbrengende beginsel* van de Aarde, de echtgenote van Vader Æther of Zeus; en Bacchus, de zoon van Zeus-Jupiter, was zijn geopenbaarde vader: met andere woorden, Ceres en Bacchus waren de verpersoonlijkingen van Substantie en Geest, de twee levengevende beginselen in de Natuur en op Aarde. De hiërofant-Inwijder boodt, vóór de *uiteindelijke* onthulling der mysteriën, de kandidaat symbolisch wijn en brood aan, en deze at en dronk ervan als teken dat de geest de stof zou belevendigen, d.w.z. dat de goddelijke wijsheid van het Hoger-Zelf, zijn innerlijk Zelf of Ziel zou binnentreden en daarvan bezit nemen, door hetgeen aan hem onthuld zou gaan worden.

Deze ritus werd door de Christelijke Kerk overgenomen. De Hiërofant, die de 'Vader' werd genoemd, is nu in zijn geheel overgegaan – maar zonder de kennis – in de priester-Vader, die in onze dagen deze zelfde communie toedient. Jezus noemt zichzelf een wijnstok en *zijn* 'Vader' de landman; en zijn voorschrift tijdens het Laatste Avondmaal toont zijn diepgaande kennis van de symbolische betekenis van brood en wijn (zie eerdere voetnoot), en zijn vereenzelviging met de *logoi* der ouden. "Hij die Mijn vlees eet, en Mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven." "Dit is een moeilijke uitspraak", voegt hij eraan toe... "De woorden (*rhemata*, of geheime uitspraken) die Ik tot u spreek zijn Geest en zijn Leven". En dat zijn ze, want "het is de Geest die levend maakt". Bovendien zijn deze *rhemata* van Jezus inderdaad de geheime uitspraken *van een Ingewijde*.

Maar tussen deze verheven ritus, even oud als de symboliek, en zijn latere antropomorfe interpretatie die nu bekend staat als de *transsubstantiatie*, ligt een afgrond van kerkelijke spitsvondigheden. Met wat een kracht klonk de uitroep "Wee u, Wetgeleerden! Want gij hebt de sleutel der kennis weggenomen" (en wil zelfs nu niet toestaan dat de *Gnosis* aan anderen wordt gegeven); met welke tienvoudige kracht, zeg ik, is het nu meer van toepassing dan toen. Ja, die *Gnosis*, "zijt gij zelf niet binnengegaan en hen die trachtten binnen te gaan, hebt gij tegengehouden"⁵ en houdt ge hen steeds tegen. Maar deze blaam treft niet alleen het moderne priesterschap. Vrijmetselaars, de afstammelingen, of in elk geval de opvolgers, van de 'Bouwers van de hogere Tempel' tijdens de Mysteriën, die toch beter moesten weten, zullen ieder van hun eigen broeders die hen aan hun ware oorsprong herinnert belachelijk maken en met minachting behandelen. Verscheidene grote moderne Geleerden en Kabbalisten, die Vrijmetselaar zijn en die we met name zouden kunnen noemen, werden door hun Broeders meer dan koel behandeld. Het is altijd hetzelfde oude verhaal. Zelfs Ragon, in zijn tijd de meest geleerde van alle Vrijmetselaars van deze eeuw, klaagt daarover in de volgende woorden:

Al de oude commentaren verklaren dat de inwijdingen in lang ver-

⁵ Lucas 11: 52 [NvdR].

vlogen tijden een indrukwekkend ceremonieel hadden en voor altijd gedenkwaardig werden door de grote waarheden die werden ontsluitend en de kennis die eruit voortkwam. En toch zijn er *een aantal moderne Vrijmetselaars, van halfslachtige geleerdheid*, die zich haasten al degenen die hun met succes deze aloude ceremoniën in herinnering brengen en uitleggen, voor charlatans uit te maken. (*Cours. Philos.* 87 voetnoot 2.)

XII

Vanitas vanitatum! er is niets nieuws onder de zon; 'de litanieën van de Maagd Maria' bewijzen dit zeer duidelijk. Paus Gregorius I voert de aanbidding van de Maagd Maria in en het Chalcedonisch Concilie verkondigt dat zij de Moeder Gods is. Maar de schrijver van de Litanieën bezat niet eens het fatsoen (of zullen we zeggen de hersens?) haar van andere dan heidense adjectieven en titels te voorzien, wat ik zo meteen zal aantonen. Er is niet één symbool, niet één metafoor van deze beroemde litanie, die niet aan een menigte godinnen behoorde; allen Koninginnen, Maagden of Moeders. Deze drie titels zijn van toepassing op Isis, Rhea, Cubela, Diana, Lucifera, Lucina, Luna, Tellus, Latona *triformis*, Proserpina, Hecate, Juno, Vesta, Ceres, Leucothea, Astarte, de hemelse Venus en Urania, Alma Venus, enzovoort, enzovoort.

Heeft deze Westerse *trimurti* (drie aangezichten) behalve de oorspronkelijke betekenis van de drie-eenheid (*de esoterische*, of die van Vader, Moeder, Zoon) in het Maçonnieke pantheon ook niet die van: 'Zon, Maan en de *Achtbare Meester*'? Inderdaad een kleine wijziging van het Germaanse en Noorse *Vuur, Zon en Maan*.

Het was wellicht de grondige kennis hiervan die de Vrijmetselaar J. M. Ragon zijn geloofsbelijdenis aldus deed omschrijven:

"Voor mij is de Zoon dezelfde als Horus, zoon van Osiris en Isis; hij is de ZON die elk jaar de wereld voor onvruchtbaarheid en de algemene dood van de rassen behoedt".

En dan gaat hij verder met te wijzen op alles wat aan de Maagd Maria is gewijd: de bijzondere litanieën, tempels, feesten, missen en kerkdiensten, alsook de pelgrimstochten, kapellen, Jacobijnen, Franciscanen, Vestaalse maagden, wonderen, *ex* geloftegiftten, nissen, standbeelden, enz., enz., enz.

De Maleville, een grote Hebreeuwse geleerde en vertaler van rabbijnse literatuur, merkt op dat de Joden aan de maan al die namen geven die in de *Litanieën* worden gebruikt om de heilige Maagd te verheerlijken. In de *Litanieën van Jezus* vindt hij al de attributen van Osiris – de eeuwige Zon, en

van Horus de jaarlijkse Zon – terug. En hij bewijst dit ook.

Mater Christi is de moeder van de Verlosser van de oude Vrijmetselaars en deze is de Zon. Het *gepeupel* in Egypte beweerde dat het kind Horus, een symbool van de grote centrale ster, de zoon was van *Osireth* en *Oseth*, van wie de zielen na hun dood de Zon en de Maan hadden *bezield*. Isis werd bij de Phoeniciërs *Astarte*; onder deze namen aanbaden zij de Maan die werd verpersoonlijkt door een met horens versierde vrouw, die de wassende maan symboliseerde. Astarte werd, op het tijdstip van de herfstnachttevening, voorgesteld als wenende over het verlies van haar gemaal, die tevens haar zoon is, nadat hij (als de Zon) door de vorst der duisternis is verslagen en is neergedaald in de Hades; net zo beweent Isis haar gemaal, broeder en zoon (Osiris-Horus). Astarte houdt een kruisvormige stok in haar hand, een gelijkbenig kruis, en staat wenend op de wassende maan. De Christelijke Maagd Maria wordt vaak op dezelfde wijze voorgesteld, staand op de nieuwe maan, door sterren omringd en wenend over haar zoon *juxta crucem lacrymosa dum pendebat* (zie *Stabat Mater Dolorosa*). Is zij niet de erfgename van Isis en Astarte, vraagt de schrijver zich af?

Zeer zeker, en je hoeft slechts de *Litanie tot de heilige Maagd* van de Rooms-Katholieke Kerk op te zeggen en je ontdekt dat je de oude aanroepingen aan het herhalen bent, gericht tot *Adonaïa* (Venus), de moeder van Adonis, de zonnegod van zoveel volkeren, *Arnylitta* (de Assyrische Venus), godin van de natuur; tot *Alilat*, door de Arabieren symbolisch voorgesteld door de twee maanhorens, tot *Selene*, echtgenoot en zuster van *Helion*, de zonnegod van de Grieken; of tot de *Magna Mater, honestissima, purissima, castissima*, de Universele Moeder van alle Wezens – want ZIJ IS MOEDER NATUUR.

Maria is inderdaad de Isis *Myrionymos*, de Godin Moeder met de tienduizend namen! Zoals de Zon, *Phoebus* was, in de hemel, zo werd hij *Apollo* op aarde en *Pluto* (na zonsondergang) in de nog lagere gebieden; zo was de maan *Phoebe* in de hemel, en *Diana* op aarde (*Gaea, Latona, Ceres*) en werd zij *Hecate* en *Proserpina* in Hades. Hoe kan het ons dan verwonderen dat Maria wordt genoemd *regina virginum*, 'Koningin der Maagden', en *castissima* (de meest kuisse), wanneer zelfs de gebeden die voor haar worden uitgesproken om zes uur 's ochtends en 's avonds, gekopieerd zijn van die welke op dezelfde uren werden gezongen door de 'heidense' ongelovigen ter ere van *Phoebe* en *Hecate*. Het vers in de 'Litanie aan de heilige Maagd', *stella matutina*⁶, is volgens onze informatie een getrouwe kopie van één van de verzen die men vindt in de Litanie van de *triformis* van de heidenen. Op het Concilie dat

⁶ De 'Morgenster' of *Lucifer*, de naam die Jezus zichzelf geeft in Openbaringen 22:16, en die niettemin de naam van de Duivel wordt zodra een Theosofisch tijdschrift die aanneemt. [HPB verwijst hier natuurlijk naar het door haar in 1887 opgerichte tijdschrift *Lucifer*. Zie ook haar artikel 'What's in a Name? – Why the Magazine is called 'Lucifer' in *Theosophical Articles* by H.P. Blavatsky, III, Los Angeles, The Theosophy Co, 1981, pp.368-375. (NvdR)]

Nestorius veroordeelde wordt aan Maria voor het eerst de titel gegeven van de 'Moeder Gods', *mater dei*.

In ons volgend nummer zullen we iets zeggen over deze bekende Litanie van de heilige Maagd en haar oorsprong volledig aantonen. We zullen onze bewijzen aan de klassieken en de modernen ontleen en het geheel aanvullen uit de *annalen* van religies zoals die in de Esoterische Leer worden gevonden.⁷ Ondertussen kunnen we nog enkele verklaringen toevoegen en de etymologie geven van de heiligste termen die in het kerkelijk ritueel worden gebruikt.

XIII

Laten we even de aandacht vestigen op de bijeenkomsten van de 'Bouwers van de hogere Tempel' in de beginjaren van het Christendom. Ragon heeft ons duidelijk de oorsprong van de volgende termen aangetoond:

(a) "Het woord 'Mis' komt van het Latijnse *Messis* – 'oogst', vandaar het zelfstandig naamwoord *Messias*, 'hij die de oogst doet rijpen', Christus, de Zon."

(b) Het woord 'Loge' dat door de Vrijmetselaars, de krachteloze opvolgers van de Ingewijden, wordt gebruikt, heeft zijn wortel in *Loga* (in het Sanskrit *loka*) een plaats en een *wereld*; en in het Griekse *Logos*, het Woord en een redevoering; de volle betekenis ervan is 'een plaats waar zekere dingen worden besproken'.

(c) Deze bijeenkomsten van de *logos* van de oorspronkelijke *ingewijde* Vrijmetselaars, werden later *synaxis* genoemd; 'vergaderingen' van de Broeders met als doel te bidden en de *coena* (het avondmaal) te vieren, waar slechts bloedloze offers, vruchten en granen werden gebruikt. Spoedig daarna begon men deze offers *hostiae* of heilige en reine *hosties* te noemen, in tegenstelling tot de onreine offers (zoals van krijgsgevangenen, *hostes*, vandaar het Engelse woord *hostage*, gijzelaar.) Daar de offers bestonden uit de vruchten van de oogst, de eerste vruchten van *messis*, wordt daarvoor het woord 'mis' gebruikt. Aangezien geen van de kerkvaders vermeldt, zoals sommige geleerden beweren, dat het woord *mis* afkomstig is van het Hebreeuwse *missah* (*oblatum*, offerande) is de ene verklaring net zo goed als de andere. Voor uitgebreide bijzonderheden omtrent het woord *missa* en *mizda* zie King's *Gnostics*, p.124 e.v.

⁷ Het lijkt erop dat HPB er nooit toe is gekomen dit nummer (over de Litanie van de Heilige Maagd) te schrijven, want deel XIII is het laatste deel en het artikel wordt dan ook als onvoltooid beschouwd. [NvdR]

Nu werd het woord *synaxis* door de Grieken ook *agyrmos* genoemd (een verzameling mensen, een vergadering). Het verwees naar inwijding in de Mysteryën. Beide woorden – *synaxis* en *agyrmos*⁸ – raakten in onbruik bij de Christenen, en het woord *missa* of *mis* kreeg de overhand en bleef in gebruik. Theologen zullen beweren, daar zij de afstamming van het woord verborgen willen houden, dat de term *Messias* (*Messiah*) is afgeleid van het Latijnse woord *missus* (boodschapper, *de gezondene*). Maar indien dit zo is, kan het woord ook evengoed weer worden toegepast op de zon, de *jaarlijkse boodschapper*, gezonden om licht en nieuw leven te schenken aan de aarde en haar voortbrengselen. Het Hebreeuwse woord voor *Messiah*, namelijk *mâshiah* (gezalfd, van *mashah*, zalven) kan nauwelijks van toepassing zijn op, of de gelijkenis ondersteunen van de kerkelijke betekenis, evenmin kan het Latijnse *missa* (*mis*) goedschiks worden afgeleid van dat andere woord *mittere*, *missum*, ‘zenden’ of ‘wegzenden’. Want de communiedienst – het hart en de ziel daarvan – berust op de heiliging en offerande van de hostie of *hostia* (offergave), een ouwel (een dun bladachtig stukje brood) dat tijdens de Eucharistie het lichaam van Christus voorstelt, en het feit dat zo’n van meel gemaakte ouwel rechtstreeks afkomstig is van de oogst of het graanoffer. Dus de oorspronkelijke *missen* waren *cæna*’s (late maaltijden of avondmalen) die – afgeleid van de eenvoudige maaltijden van de Romeinen die ‘zich wassen, *gezalfd* werden en een *cenatorium*-gewaad droegen’ bij de maaltijd – geheiligde maaltijden werden ter nagedachtenis aan het laatste Avondmaal van Christus.

De bekeerde Joden kwamen ten tijde van de Apostelen bijeen op hun *synaxes* om de Evangelieën en hun Brieven (Epistels) te lezen. Sint Justinus (150 na Chr.) deelt ons mee dat deze plechtige samenkomsten werden gehouden op de dag ‘Zon’ genaamd (Zondag, *dies magnus*); op die dag werden psalmen gezongen, en “een gecombineerde viering gehouden van de doop met zuiver water en de *agapæ* van de heilige *cæna* met brood en wijn”. Wat heeft deze verbasterde combinatie van heidense Romeinse maaltijden, door de uitvinders van kerkdogma’s tot een heilig mysterie verheven, van doen met de Hebreeuwse *Messiah*, “hij die aanzet tot afdaling in de hel” (of Hades), of met de Griekse transliteratie *Messias*? Zoals door Nork wordt aangetoond “was Jezus nooit *gezalfd* *hetzij als hogepriester of als koning*”, daarom kan zijn naam *Messias* niet zijn afgeleid van het huidige Hebreeuwse gelijkaardige woord; temeer daar het woord *gezalfd*, of ‘met olie ingewreven’ – een *Homerische uitdrukking* – *chris* is, en *chrio*, hetgeen beide betekent *het lichaam met olie zalven*.⁹

⁸ Hesychius geeft deze naam (*agyrmos*) aan de eerste dag van de inwijding in de Mysteryën van Ceres, de godin van de oogst, en verwijst daar ook naar met de naam *Synaxis*. De eerste Christenen noemden hun *mis*, voordat deze term was aangenomen, en de viering van hun mysterieën *Synaxis*, een woord samengesteld uit (het Griekse) *sun* ‘met’ en *ago* ‘ik leid’, vandaar het Griekse *synaxis* of een assemblee – *samenkomst*.

⁹ Zie *Lucifer*, 1887, ‘The Esoteric Character of the Gospels’. [In het Nederlands in boekvorm gepubliceerd: H.P.Blavatsky, *Het Esoterische Karakter van de Evangelieën*, Amsterdam,

Een andere hooggeplaatste Vrijmetselaar, de schrijver van de *Source of Measures* vat deze onoverzichtelijke situatie die in de loop der tijden is ontstaan in enkele regels samen door te zeggen:

Feitelijk waren er *twee Messiah's; de Ene* die zichzelf ertoe zette af te dalen in de hel tot redding van de wereld;¹⁰ dit was de zon ontdaan van haar *gouden stralen* en *gekroond met zwartgemaakte stralen* (symbool van dit verlies), namelijk de doornen. *De andere* was de zegevierende Messiah, opgestegen tot het hoogste *gewelf van de hemelboog*, verpersoonlijkt door de *Leeuw van de stam van Juda*. In beide gevallen had hij het kruis...

Bij de *Ambarvales*, de feesten gewijd aan Ceres, plaatste de 'Arval' (de helper van de Hogepriester) in zuiver wit gekleed, op de *hostia* (de offerstapel) een koek van koren, water en wijn, proefde de wijn van het *drankoffer*, en gaf die aan al de anderen om te *proeven*. De *offerande* (of het offer) werd daarop door de Hogepriester opgetild. Dit verzinnebeeldt de drie rijken der natuur – de koek van koren (het plantenrijk), de offervaas of *kelk* (het delfstoffenrijk), en het *pallium* (een stola-achtig kledingstuk) van de hiërofant, waarvan hij één einde over de offerkelk legde. Dit pallium was gemaakt van zuiver witte lamsvellen... [het dierenrijk].

De huidige priester herhaalt, gebaar voor gebaar, deze handelingen van de heidense priester. Hij neemt het brood op en biedt het aan om te worden gewijd, zegent het water dat in de kelk moet worden gedaan, giet daar dan de wijn in, bewierookt het altaar, enzovoort, en naar het altaar gaande wast hij zijn handen. zeggende: "Ik zal mijn handen wassen *onder de ONSCHULDIGEN* en zal een rondgang maken om uw altaar O, Heer." Dit doet hij omdat de *heidense* priester van de oudheid hetzelfde deed, zeggende: "Ik was (met reiningswater) mijn handen onder de *ONSCHULDIGEN* (de volledig ingewijde Broeders) en beschrijf een kring rond uw altaar, o grote Godin" (Ceres). Driemaal ging de hogepriester rond het altaar, dat met offers was beladen, de kelk, bedekt met de slip van het sneeuwwitte lamsvlees, hoog boven zijn hoofd dragend.

Het gewijde ambtskleed dat door de Paus wordt gedragen, het *pallium*, "heeft de vorm van een stola van witte wol, met purperen kruisen geborduurd." In de Griekse kerk bedekt de priester met het uiteinde van het pallium, dat over zijn schouder is geslagen, de kelk.

Stichting Theosofie, 1980. [NvdR]

¹⁰ Sedert onheuglijke tijden spreekt iedere ingewijde voordat hij zijn laatste inwijdingsbeproeving ondergaat, in de oudheid zowel als in onze dagen, deze sacramentele woorden uit: "...En ik zweer mijn leven te geven, indien men dat van mij verlangt, voor de redding van mijn broeders, die de gehele mensheid vertegenwoordigen, en te sterven ter verdediging van de waarheid..."

De Hogepriester van de oudheid herhaalde gedurende de godsdienst-oefeningen zijn '0 redemptor mundi' gericht tot Apollo, de Zon, zijn *mater Salvatoris* tot Ceres, de aarde, zijn *Virgo paritura* tot de Maagd-Godin, enzovoort, en sprak zeven maal de drieledige gedachtenissen uit. (Hoor toe, gij Vrijmetselaren!). Het drietal, het getal dat in de oudheid zo vereerd werd, wordt nu nog steeds vereerd, en wordt vijfmaal uitgesproken gedurende de mis. We hebben drie *introibo*, drie *Kyrie eleison*, drie *mea culpa*, drie *agnus dei*, drie *Dominus Vobiscum*. Een ware Maçonnieke reeks. Laten we hieraan toevoegen de drie *et cum spiritu tuo*, en de Christelijke mis levert ons dezelfde zeven driemaal herhaalde gedachtenissen.

HEIDENDOM, VRIJMETSELARIJ EN THEOLOGIE – dit is de historische drievuldigheid, die thans de wereld *sub rosa* regeert. Zullen we eindigen met een Maçonnieke groet en zeggen:

Zeer Verlichte Officieren van Hiram Abif, Ingewijden, en 'Zonen der Weduwe'. Het Rijk der Duisternis en der onwetendheid neemt met snelheid af, maar er zijn nog gebieden, onaangeroerd door de hand van de geleerde, en zo zwart als de Egyptische nacht. Fratres, sobrii estote et vigilate!

H.P.B.

Brieven van Robert Crosbie – In het Begin

[Deze brieven over doel, werk en streven van de G.L.T. zijn oorspronkelijk verschenen in *The Friendly Philosopher* (Los Angeles, The Theosophy Company, 1945, p.363-415).]

X

INDIEN WE ZOUDEN WACHTEN tot we heiligen waren, zouden we dan ooit beginnen? De *Gita* zegt: “Draag *al* uw daden, goede evenzeer als slechte, aan mij op.” We moeten onszelf geven zoals we *zijn*, niet zoals we graag zouden willen zijn, anders zouden we nooit kunnen worden zoals de Meesters zijn. Het feit dat we sommige van onze daden als slecht erkennen, betekent dat we ze vroeg of laat zullen opgeven. Dit moet zo zijn als ons streven erop is gericht trouw te zijn aan Hen. Terwijl we dus alles doen wat mogelijk is om naar ons beste inzicht de weg veilig en vrij te maken, kunnen we met kracht en stoutmoedigheid voorwaarts gaan, omdat het pad evenzeer het Hunne is als het onze. We mogen dan af en toe twifelen, maar dit komt uit persoonlijke onzekerheid voort, uit de angst voor een of ander gevolg. We moeten begrijpen dat wat er ook komt dit voor ons een noodzakelijke situatie is die doorgemaakt moet worden teneinde meer en beter werk voor Hen te doen.

En we worden geholpen en op de *juiste* wijze, namelijk de wijze die onze aard nodig heeft – niet noodzakelijk volgens wat wij menen dat de geschikte wijze zou zijn. Als we zeker waren dat Zij klaar zouden staan om ons uit de kuilen te trekken waarin we door onvoorzichtigheid terecht zijn gekomen, of die we door nalatigheid in het verleden mogelijk hebben gemaakt, hoe zouden we dan ooit het juiste onderscheidingsvermogen en het juiste handelen leren? “Ondankbaarheid behoort niet tot onze ondeugden”. Dit hebben Zij gezegd en dit wordt nagekomen. We kunnen er zeker van zijn dat het allerbeste dat voor ons gedaan kan worden, voortdurend gedaan is en gedaan wordt. We moeten de weg naar Hen vinden door *dienstbaarheid*. Kritiek van anderen kan al of niet goed worden opgevat. We moeten liever oordelen naar de verkregen resultaten, dan naar iemands mening en die methoden gebruiken die tot de gewenste resultaten leiden. ‘Oudgedienden’ zullen uiteraard kritiek uiten omdat zij in veel gevallen de geest van het werk verloren hebben. Zij tasten over het algemeen in het duister, zowel wat betreft Theosofie als de theosofische organisaties, zodat eenvoudige loyaliteit en toewijding aan de Boodschap en de Boodschapper voor hen moeilijk te begrijpen zijn. We zullen blij zijn als we alleen al hun morele

steun krijgen en hun kritiek zal ons helpen om herhaling van de fouten uit het verleden te vermijden. De 'oudgedienden' beseffen niet dat *zij* meer dan alle nieuwelingen in de Theosofie aanpassingen nodig hebben. De beste manier om beide groepen van denken zowel als onszelf te helpen, is vast te houden aan beginselen en aan iedereen zelf de toepassing over te laten. De 'onzin' die al deze organisaties en leiders verspreiden, en de aanspraken die ten gunste van hen worden gemaakt, bewijzen des te meer van welk vitaal belang het is dat de ware Leraren en de ware Lering in ondubbelzinnige bewoordingen naar voren dienen te worden gebracht.

Momenteel is er een psychische golf werkzaam en het zal veel moeite kosten welke beweging ook in de juiste richting te houden. Voor zover het onszelf betreft, zal dit leiden tot een toename aan energie waardoor onze kracht vermeerderd. Zonder deze belemmeringen en kansen zouden we mogelijk terugvallen in het vertrouwen dat we stellen in onze huidige verworvenheden en verkregen resultaten en daardoor niet verder gaan. We moeten te allen tijde denken aan anderen en aan de toekomst. Indien anderen niet worden geholpen en getraind om vat te krijgen op en hun deel te doen van het werk en de verantwoordelijkheden die daarbij horen, dan zou het Werk, indien ons iets overkwam, eronder lijden. Alleen studie en voorbereiding zullen beginners geschikt maken om Theosofie door te geven. Bij onze pogingen hen te helpen, is het van belang hun eigen initiatief zoveel mogelijk aan te moedigen, en wanneer en waar nodig voorstellen te doen en aan te passen.

In al ons openbare werk moeten we, in het begin, het midden en het eind, vasthouden aan de Drie Grondstellingen van *De Geheime leer* – want daarop is de hele wijsbegeerte gebaseerd en tenzij men daarin goed is onderlegd, kan geen werkelijke vooruitgang worden geboekt. Het eerste punt dat in elke uiteenzetting van de Theosofie duidelijk moet worden gemaakt, is de *onmogelijkheid* van de gebruikelijke opvatting van een persoonlijke of afgescheiden God en het belang het ZELF te realiseren als alles, in alles. Vervolgens de Wet van Periodiciteit, Cycli of Karma, in al haar toepassingen als "s werelds eeuwige wegen". Dit laat door analogie Reïncarnatie zien en eveneens de opeenvolgende wederbelichamingen van zonnestelsels, planeten en iedere vorm van materie. Dit leidt vanzelfsprekend tot de beschouwing van 'de Universele Alziel', de collectieve intelligentie in elk zonnestelsel, zowel als in allemaal samen – want alle zijn met elkaar verbonden, 'tot aan het kleinste denkbare atoom toe' en wat één ervan raakt, raakt allen – Ego's klein en groot, zowel als Ego's in wording. Dit betekent alomtegenwoordige Eenheid, interactie tussen alle wezens, en individuele verantwoordelijkheid.

Het zou goed zijn bij elke studiekلاس mee te delen wat het doel van de bijeenkomst is; om vrijwilligers in hun eigen woorden hun begrip van de Drie Grondstellingen te laten meedelen. We moeten uitnodigen tot vragen en ze dienen in alle vrijheid te kunnen worden gesteld daar het de bedoeling

is dat studenten, zelfs beginners, voor zichzelf leren formuleren. Slechts zo kunnen zij tot een juist begrip komen en voor zichzelf de gelegenheid scheppen waarin zij anderen het best kunnen helpen, zoals zij werden geholpen. In de klas gewijd aan de *Oceaan van Theosofie* zijn de Drie Grondstellingen de achtergrond van het hele werk. Hoofdstuk na hoofdstuk kunnen via vraag en antwoord de toepassingen naar voren worden gebracht en de onderlinge samenhang van de hele wijsbegeerte duidelijk worden gemaakt. Individuele studenten die wensen te leren, moeten vragen stellen en die beantwoorden in termen van de wijsbegeerte zelf. Het zal best moeilijk zijn om velen het belang te doen inzien van deze aanhoudende herhaling, maar het is wezenlijk voor alle ware vooruitgang.

Onvermijdelijk zullen we de aandacht trekken van hen die vijandig staan tegenover alles wat we aan theosofisch werk ondernemen alsook de aandacht van hen die verlangen te leren wat zuivere Theosofie is. Welnu, het vereist tijd dit alles te overwinnen, maar de tijd slokt mensen, eeuwen en werelden op – evenzeer als sommige geesteshoudingen. We weten dat een poging als de onze nodig is, en we weten dat wat we aanbieden eeuwige Waarheid zelf is waarvan de uitwerkingen voor altijd zullen voortduren. We zijn blij als mensen zich [als aangeslotene] laten ‘registreren’, blij voor hen en blij terwille van de wereld, maar niet als ware het een gunst aan *ons*. We kunnen ons erover verheugen dat zij die geïnteresseerd zijn hun ware belang kunnen inzien en zich aansluiten bij de helpers van de mensheid. Er is veel verkeerd, veel dwaling, onjuist begrip en dit alles moeten we waar we het vinden, erkennen, er lering uit trekken, en zo de valkuilen vermijden waarin zovelen zijn gestruikeld. We moeten ons niets aantrekken van wat er over iemand van ons persoonlijk wordt gezegd, al zullen we dat het hoofd moeten bieden zodat de G.L.T. door niets daarvan wordt aangetast. Alle aanvallen op de Theosofie en het theosofische werk werden niet gericht op de wijsbegeerte of op de Doelstellingen van het theosofische werk, maar op degenen die op de voorgrond traden en die beschouwd werden als de leiders van de Beweging. We zullen hierop zoveel mogelijk anticiperen door onszelf op de achtergrond te houden zodat, mochten er aanvallen komen, wat niet onwaarschijnlijk is, deze het werk zo min mogelijk zullen beïnvloeden. De weg die we voor onszelf hebben uitgestippeld, belooft alle bijzondere obstakels voor ons werk te voorkomen. H.P.B. en Judge waren pioniers en velen van de theosofisch ‘verlichten’ (!) hebben getracht Hen te kleineren. De hele menigte ‘opvolgers’ moeten ofwel de Leraren kleineren of de aandacht op Hen vestigen. In het laatste geval delven de ‘opvolgers’ het onderspit; wat zij hebben gedaan en nog doen spreekt voor zichzelf. Welnu, de mensen kunnen kiezen tussen ons werk, dat de aandacht richt op de Boodschappers en Hun Boodschap, en het werk van hen die de aandacht op zichzelf vestigen door zichzelf op te trekken met behulp van wat de Boodschappers voor de wereld hebben achtergelaten. Indien de wereld afhankelijk zou zijn van deze ‘oudgedienden’ voor wat betreft de zuivere en eenvoudige Theosofie, wat

voor kans zou de wereld dan hebben?

De Beweging door H.B.P. en Judge begonnen, heeft vele veranderingen ondergaan; veranderingen die onvermijdelijk waren in een periode van overgang en te midden van mensen van wie de erfelijkheid en opleiding een juiste waardering en toepassing in de weg staan. Maar uit al deze verwarringen moet de kern komen van dat grootse lichaam waarvan Zij, vanaf het allereerste begin, de vorming op het oog hadden. Wij werken slechts om die grootse doelstellingen te versnellen. Wie of wat kan dit beletten hoezeer ook mag worden getracht het te verhinderen?

Het is vreemd dat zovelen die de Theosofie hebben bestudeerd er niet in slagen haar te begrijpen en toe te passen, maar er steeds weer in slagen haar te typeren en een oordeel te vellen. Hun belangstelling blijft beperkt tot de verering of de veroordeling van personen.

XI

De juiste wijze om zaken te bezien wordt in de Theosofie duidelijk gemaakt. Ieder dient zijn eigen aard te bestuderen, te kennen en te beheersen, indien hij onderscheidingsvermogen wil verwerven – en de bekwaamheid om anderen te helpen. Ieder moet de wijsbegeerte oppakken en *toepassen*, wanneer geconfronteerd met alle fouten en handelingen die, hoewel zij de taak bemoeilijken, toch de middelen zijn geweest om juist dat nodige onderscheidingsvermogen te ontwikkelen. Onze fouten kunnen worden omgezet in verdiensten, aangezien onze ‘plaatsvervangende boetedoening’ ons de weg heeft getoond. We zullen de tijd nemen om na te denken over wat we zullen zeggen en hoe. Men raakt over veranderlijkheid en besluiteloosheid heen naarmate men de tijd neemt zaken ten volle te overdenken, voordat men handelt of beloften doet. Men zal dan studeren om datgene te doen wat men zich heeft voorgenomen te doen. Deze zorgvuldigheid zal het ware zelfvertrouwen doen toenemen en het vertrouwen dat anderen in hem stellen. Alleen als volledig vertrouwen verworven is kunnen mensen met zichzelf en onder elkaar worden geholpen. De Meesters moeten werken met hen die willen werken en zoals Zij kunnen en dit is op iedereen van toepassing. Sommigen geven H.P.B. en Judge de schuld voor de fouten gemaakt door degenen die een leidende rol in de Beweging hebben gespeeld, zoals leerlingen hun eigen fiasco's op de schouders van hun Leraar leggen. Dit alles komt voort uit een gebrek aan onderscheidingsvermogen, uit het falen van de kant van leiders en volgelingen bij de *toepassing* van wat H.P.B. en Judge onderwezen. De aan u geschreven brieven zijn het resultaat van waarneming, ervaring, studie en toepassing van de wijsbegeerte van de Theosofie en moeten als zodanig nuttig zijn voor anderen in vergelijkbare gevallen met die van uzelf. En dat geldt ook voor de uitkomsten van uw eigen inspanningen en die van alle andere oprechte studenten.

Het Westerse denken neigt ertoe in louter literaire vormen en fraaie zinnen de maatstaf voor beoordeling te zien. In het algemeen begrijpen mensen niet de *betekenis* van wat is geschreven, op dezelfde wijze waarop zij niet de *waarde* uit hun ervaringen benutten. Ze maken alleen maar oppervlakkige conclusies en toepassingen. Zo hebben ze maar een gering vermogen om de wijsbegeerte in het dagelijks leven toe te passen en zien er ook de praktische waarde niet van in. Ze moeten worden geholpen om de grondbeginselen in zich op te nemen, als ze juiste waarderingen en toepassingen willen gaan verwezenlijken. Ieder moet zijn eigen fouten in deze zowel als in andere opzichten uitroeien – niet de fouten van anderen. Totdat studenten zich met deze richtlijnen ernstig aan het werk zetten, kunnen zij zekerheid noch geluk vinden. Theosofie en de toepassing ervan gaan samen, wil er ware vooruitgang worden gemaakt. Het is niet aan ons om te zeggen: “Doe dit” of “Doe dat niet”. Het is aan ons om Theosofie en de individuele toepassing ervan naar voren te brengen en iedere studerende, iedere onderzoeker zijn eigen beslissingen te laten nemen. Mensen raken steeds in moeilijke situaties door het volgen van ‘adviezen’, in plaats van hun eigen onderscheidingsvermogen aan te wenden, en dan geven ze stevast de ‘adviseur’ de schuld wanneer de zaken niet volgens hun verwachtingen verlopen.

Is het niet vreemd dat eenvoudige uiteenzettingen niet worden begrepen? Dat oppervlakkige belangen worden beschouwd als juiste toepassingen? De meeste mensen denken dat ze, wanneer ze een uiteenzetting hebben gehoord, deze nu ook kennen. Dit alles komt voor rekening van onze moderne opvoedingsmethoden waarin ziel en denkvermogen als louter opnameapparaten worden beschouwd. “Onder duizenden stervelingen streeft er wellicht slechts één naar vervolmaking”. Zo zal er onder de velen die wellicht belangstelling hebben in de Theosofie – de wijsbegeerte van de vervolmaakbaarheid van de mens – hier en daar één zijn die mogelijk wakker wordt. Daarin ligt onze hoop. En zelfs bij hen die voldoende geïnteresseerd zijn om alleen maar te luisteren of met aandacht te lezen, kan er zich iets van een neiging gaan vertonen die zich te zijner tijd kan ontwikkelen. Als we op alle geschikte manieren, en met alle middelen die ons ter beschikking staan, blijven proberen dan zal er iets voortkomen uit dergelijke wederzijdse inspanningen.

De fundamentele verklaringen van de Leraren zijn axioma's die toegepast moeten worden. Tegelijkertijd zijn zij vervlochten met een wijze van redeneren die de gewone manier van denken zou kunnen beïnvloeden. Wetenschap, psychologie en alle pogingen die daarop zijn gebaseerd, falen – en wel om geen andere reden dan dat zij niet aannemen of erkennen dat volledige en ware kennis bestaat. Als de Westerse Wetenschap en Psychologie met hun nauwgezette inspanningen zouden doorgaan in het licht van de Theosofie, dan zou de geestelijke en intellectuele duisternis van de

wereld spoedig worden overwonnen en een beschaving tot stand worden gebracht die een werkelijk fysiek leven het best tot uitdrukking zou brengen. Wat verhindert dit? Intellectuele hoogmoed tezamen met de beklemmende uitwerking van onjuiste religieuze opvattingen. Indien het idee wordt gekoesterd dat er slechts één leven op aarde is, dan wordt alle kennis van de mens en van de tijdsperiode beperkt tot een klein en eng gebied. Maar als men het idee begrijpt van opeenvolgende levens op aarde – alle door Karma geregeld – dan krijgt de kennis een ruimer bereik en brengt dit de mens tot de opvatting dat alle vermogens van elke soort uitgaan van het Allerhoogste, het Zelf van alle schepselen; dat hij zelf in werkelijkheid een geestelijk wezen is en als zodanig moet denken en handelen.

We zijn misschien niet in staat alles wat tot de axioma's en de redenering van de wijsbegeerte behoort, zo volledig toe te passen als wij en anderen wel zouden wensen, maar wat dan nog? We kunnen toepassen wat mogelijk is en al hetgeen mogelijk is voor ons, en tijdens die toepassing ontstaan meer begrip en vaardigheid. Ieder moet *zijn* weg vinden. Woorden kunnen die niet aanduiden en toch *is* er een weg voor iedereen. De meeste problemen ontstaan omdat we proberen alles te zien, te horen en 'uit te denken', in plaats van toe te passen wat we *wél* zien. Alle bekwaamheid komt zeer geleidelijk, onmerkbaar – wordt eerder gevoeld, begrepen, beseft, dan waargenomen in de gewone zin van het woord. Hier is er voor veel van de studenten nog niet voldoende bekendheid met de wijsbegeerte zelf om genoeg vertrouwen te hebben het werk ter hand te nemen en voort te zetten. Wanneer ik eens een toespeling maak op mijn naderend heengaan, brengt dat verbijstering teweeg omdat ze zich verbeelden dat de Theosofie dood zal zijn als ik er niet meer ben: toch zouden ze geleerd moeten hebben dat niemand Theosofie is en dat de besten nog maar doorgevers zijn; dat ook zij, daar zij ontvangen hebben, aan het werk zouden moeten gaan om evenveel voor anderen te doen en op hun beurt doorgevers te worden.

41 Aangeslotenen bij de G.L.T.! Als 25 daarvan blijken 'goed materiaal' te zijn, zal de inspanning dan niet bewijzen alles waard te zijn wat het gekost heeft? 'Goed materiaal' betekent dan evenzovele Strijders voor het terugbrengen van de Theosofische Beweging naar haar oorspronkelijke richtlijnen. Vele duizenden zijn er nodig, maar naarmate het lichaam groeit, zorgt het voor zichzelf. De strijd zal fel zijn – wanneer we er voor komen te staan en de uitslag niet kennen – maar deze strijd is de onze, anders zou hij niet op onze weg komen. We zullen aanvaarden wat komt en zullen alles wat we zijn en hebben aan de gemeenschappelijke zaak geven, wetende dat we niet voor onszelf, maar voor allen strijden. Meer kunnen we niet doen en minder mogen we niet doen krachtens de Wet van Broederschap. Vandaag één jaar geleden begonnen we deze strijd en dus brengt dit voor ons uiteraard een terugblikken met zich mee. Dingen die voorbij zijn, zijn altijd makkelijker dan dingen van het moment, of dan het onbekende dat nog moet komen.

Het verleden kan worden beoordeeld naar het betrekkelijke belang ervan, want dat betekent nu het dieptepunt van de golf van vooruitgang, terwijl het heden en de toekomst het hoogtepunt ervan vertegenwoordigen en de tegenstand die gevoeld of gevreesd wordt. En toch bracht – als we in onze herinnering teruggaan – het verleden, toen *dat* zowel heden als toekomst was, precies zulke verstoringen waarvan we nu inzien dat zij verlies van energie waren. In de geschriften van de Leraren is er niets anders dan bemoediging. Het is het diepe gevoel van de kloof tussen onze idealen en het bereiken ervan, die de persoonlijke opvattingen ontmoedigen. Als we ‘onzelf’ in deze persoonlijke opvattingen verwickelen zullen we ons moedeloos voelen – net als *Arjuna*. In werkelijkheid zouden we meer bemoediging dan ooit moeten voelen, want het afgelopen jaar heeft een succes gebracht, groter dan we toen gezien de omstandigheden hadden durven hopen.

We zijn allen schakels in de grote keten van de Theosofische Beweging. Wat de één beïnvloedt, beïnvloedt tot op zekere hoogte allen. Ieder die probeert anderen werkelijk te helpen, plaatst zichzelf in een toestand waar hij de reacties daarop moet aanvaarden. Het Karma van de oorspronkelijke theosophical society is dat van H.P.B. en Judge, dat zij reeds van tevoren in grote lijnen kenden. Het is ook ons Karma en dat van alle andere Theosofen. Zij zijn het die de eerste poging tot verspreiding van de Theosofie hebben gedaan; sindsdien is er in dit opzicht veel gedaan en door vele studenten. Maar de toepassing ervan is niet zo algemeen verbreid geweest als wel had kunnen zijn. Voor de reacties veroorzaakt door de verspreiding van de Theosofie en van het verkeerd toepassen of het niet-toepassen door studenten zal worden zorg gedragen wanneer Zij terugkomen. Wij en alle andere waarachtige studenten zijn met de Grote Loge verbonden door aspiratie, door dienstbaarheid, door het zo nauwgezet mogelijk navolgen van het programma van de Meesters. Alle oprechte studenten worden door een ‘onzichtbare begeleiding’ omringd, zolang hun blik op het Doel is gericht en zij trouw blijven aan het programma van de Meesters. De Meesters bevorderen, beteugelen noch belemmeren vrijwillige actie. Dat te doen, zou waar Zelf-vertrouwen verhinderen. Daarom denken sommigen wellicht dat de Meesters hen hebben verlaten, of hen niet zien noch horen; maar dit is de meest verkeerde opvatting die er is. Het kleineert Hen en suggereert dat Zij onwetend en ondankbaar zijn. Zij hebben duidelijk gesproken van Hun nabijheid tot allen die “proberen en blijven proberen.”

Robert Crosbie

Studies in De Geheime Leer (I)

(XIX) De Eeuwige Pelgrim

[Dit artikel is een vertaling van hoofdstuk 19 van het boek *Studies in The Secret Doctrine (Book I, Third Series)* van B.P. Wadia (The Theosophy Company, Bombay, 1961, herdruk, in 1976). Deze *Studies* zijn oorspronkelijk verschenen in het tijdschrift *The Theosophical Movement*.]

LAAT ONS DE MENS BESTUDEREN; maar als we hem voor één Logenblik scheiden van het Universele Geheel, of hem in afzondering beschouwen vanuit een op zichzelf staand aspect, apart van de 'Hemelse Mens' – het Universum gesymboliseerd door Adam Kadmon, Purushottama of hun equivalenten in elke filosofie – zullen we meest smadelijk in onze poging falen. Verder dient opgemerkt te worden dat er op die weg onvoorziene en onverwachte gevaren loeren telkens wanneer de student in al zijn ijver en enthousiasme begint om op hemzelf en in zijn leven gebruiken toe te passen die voortkomen uit zo'n afgescheiden studie. Laat elke individuele student volledig doordrongen zijn van een idee, dat de Meesters getracht hebben over te brengen op Theosofen in het algemeen, namelijk de grote axiomatische waarheid dat de enige eeuwige en levende realiteit dat is wat de hindoes Paramatma en Parabrahm noemen.

Wat is de Mens? Als de student begint over deze vraag na te denken en gebruik te maken van het materiaal dat hij ter beschikking heeft om een antwoord te formuleren, wordt hij geconfronteerd met een ietwat vreemde en onverwachte moeilijkheid. De mens vertegenwoordigt voor verschillende categorieën van mensen een verschillend wezen: voor de moderne wetenschapper is hij een bundel atomen die zich op duidelijk afgebakende manieren combineren en na verloop van tijd desintegreren; voor de moderne psycholoog en de zogenaamde filosoof is de mens een verzameling van zintuiglijke indrukken en de reflexen ervan die zich combineren om geboorte te schenken aan het denkvermogen dat ook ziel mag worden genoemd; voor de psycho-analyticus is hij een bundeling van complexen; voor de spiritist en de psychische onderzoeker is hij een verschijning of geest, belichaamd of onbelichaamd; voor de theoloog is hij een ziel gemodelleerd door God om door gebed gered te worden, zoals hij voor de chirurg een lichaam is, gemaakt door de Natuur, om door het scalpel gered te worden.

Hoe definieert Theosofie de Mens? Hij is een samengesteld wezen en vertoont tijdens de verschillende stadia van zijn evolutie uiteenlopende vermogens en capaciteiten. Hij is "samengesteld uit de essenties van al die

hemelse Hiërarchieën”¹ die de respectievelijke principes leveren die hem opbouwen tot zowel een wezen als een vorm, bovendien schenken ze hem zelfbewustzijn en intelligentie.. Zoals naar voren wordt gebracht: “Karma en evolutie hebben

...in onze bouw zulke vreemde uitersten gelegd!
Uit verschillende Naturen, wonderlijk gemengd...”²

Met ‘Naturen’ worden bedoeld “de zeven hiërarchieën of klassen van Pitris en Dhyan Chohans die onze aard en lichamen samenstellen”.

Zoals *Isis Ontsluierd* naar voren brengt: “De mens is zowel een wisselwerking van scheikundige, fysieke krachten, als een wisselwerking van spirituele vermogens.”³ Het is deze complexe aard van de mens die het nodig maakt om hem, voor het doel van studie en begrip, in te delen en onder te verdelen. In verschillende filosofieën en gedachtestelsels wordt de mens in verschillende principes of reeksen factoren ingedeeld. *De Geheime Leer* toont dit zeer duidelijk aan. Dit heeft tot een grote verwarring en onbegrip geleid; ideeën en suggesties zijn verstoffelijkt; principes zijn gepersonifieerd; abstracties zijn concreet gemaakt; allegorieën zijn voor feiten gehouden en de Absoluutheid zelf is vermenschlijkt. Het is daarom absoluut noodzakelijk dat we tijd besteden aan het begrijpen van het basisidee dat al deze verschillende factoren die zich combineren om de Mens tot stand te brengen, slechts aspecten zijn van het ENE LEVEN. Zoals HPB in de *Handelingen* [*van de Blavatsky Lodge*] naar voren brengt:

...verdelen we de mens in zeven beginselen, maar dat wil niet zeggen dat de mens daarom als het ware zeven huiden heeft, of uit zeven entiteiten of zielen bestaat. Al die beginselen zijn aspecten van één beginsel en zelfs dat ene beginsel is slechts een tijdelijke of periodieke straal van het Ene eeuwige en oneindige Vuur.⁴

In de mens zijn zowel alle goden en engelen, als alle duivels en satans; hijzelf is Sura en Asura; in hem zijn maya-illusie; avidya-onwetendheid, en hun tegengestelden mukti-bevrijding en Nirvana-emancipatie aanwezig. In hem zijn de oude zaden van dierlijke, plantaardige en minerale wezens die eerst worden geatrofieerd en vervolgens transformatie ondergaan; in hem zijn ook de zaden van Dhyaní’s-Engelen, Nirvani’s-bevrijde Wezens die eerst erkend en vervolgens bevrucht dienen te worden. *De Geheime Leer* zegt:

Geen occultist zou ontkennen dat de mens – evenals de olifant en de

¹ H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*, I, Eng.p.276.

² Idem, Eng.p.189.

³ H.P. Blavatsky, *Isis Ontsluierd*, I, Eng.p.309.

⁴ H.P. Blavatsky, *Een Toelichting op de Geheime Leer*, Eng.p.39.

microbe, de krokodil en de hagedis, het grassprietje of het kristal – in zijn stoffelijke vorming het eenvoudige product is van de evolutiekrachten van de natuur, via een eindeloze reeks van transformaties.⁵

Er is maar één ondeelbare en absolute Alwetendheid en Intelligentie in het Heelal, en deze doortrilt ieder atoom en oneindig klein punt van de hele eindige Kosmos, die geen grenzen heeft en die men RUIMTE noemt, wanneer men deze onafhankelijk beschouwd van wat zich erin bevindt.⁶

De wezenlijke eenheid van ieder bestanddeel van de samengestelde dingen in de Natuur – van Ster tot Delfstoffenatoom, van de hoogste Dhyan Chohan tot de kleinste infusoriën, in de meest ruime betekenis en toegepast, hetzij op de geestelijke, de verstandelijke, dan wel op de stoffelijke wereld – die eenheid is de enige fundamentele wet in de occulte wetenschap.⁷

Volgens een Commentaar “zijn voor de niet-ingewijden de werelden opgebouwd uit de bekende elementen. In de opvatting van een Arhat zijn deze elementen zelf collectief een goddelijk Leven; afzonderlijk beschouwd zijn ze op het gebied van de manifestaties de talloze en ontelbare miljoenen levens. Alleen het vuur is EÉN op het gebied van de Ene Werkelijkheid: op dat van het gemanifesteerde en dus bedrieglijke Zijn, zijn de deeltjes ervan vurige levens... Uit het ENE vormloze en ongeschapen LEVEN komt het Heelal van levens voort.”⁸

Het ENE LEVEN... manifesteert zich in zeven toestanden, die met hun zevenvoudige onderverdelingen de NEGENENVEERTIG vuren vormen, die in de heilige boeken worden genoemd...⁹

In onze Zonnewereld is het Ene Bestaan hemel en aarde, de wortel en de bloem, de handeling en de gedachte. Het is aanwezig in de zon en evengoed in de glimworm. Geen atoom kan eraan ontkomen.¹⁰

Het is heel noodzakelijk dat de student het volgende verbazingwekkende feit in gedachte houdt: als zielen, denkvermogens, lichamen zijn we aspecten van het Ene Leven; onze krachten en vermogens, redenerend, emotioneel, instinctief of zintuiglijk, zijn ook aspecten van datzelfde Ene Leven; het Ene Leven neemt in verschillende graden van densiteit uiteenlopende kenmerken aan en ondanks het onomstotelijk feit dat er in ons en in de

⁵ *De Geheime Leer*, I, Eng.p.636.

⁶ Idem, Eng.p.277.

⁷ Idem, Eng.p.120.

⁸ Idem, Eng.pp.249-50.

⁹ Idem, Eng.p.291.

¹⁰ Idem, Eng.p.292.

Natuur tegenstrijdige en tegengestelde krachten werkzaam zijn door een variëteit van vormen, zijn ze alle, zowel krachten als vormen, slechts de manifestatie van het Ene Leven.

Door op deze manier de eenheid te hebben benadrukt die tussen de samenstellende delen van de mens van kracht is, alsook tussen de mens, deze planeet en de Kosmos waarvan ze slechts gedeelten uitmaken, kunnen we ons richten op de beschouwing van het onderscheidende element.

Laten we eerst de mens bekijken als een dualiteit – het onsterfelijke en het sterfelijke, het subjectieve en het objectieve.

Overall is een tweevoudig proces zichtbaar: (1) het niet-gemanifesteerde en het gemanifesteerde; (2) middelpuntzoekend en middelpuntvliedend; (3) pravritti-involutie en nivritti-evolutie; (4) arupa-vormloos en rupa-vorm; (5) macrokosmos en microkosmos; (6) goed en kwaad; (7) Nirvana-mededogen en avitchi-isolement. Deze en alle variaties zijn slechts aspecten van het oorspronkelijke paar van tegenstellingen, van de “tweevoudige kracht, die uitstraalt uit de Eeuwige Essentie.”¹¹

[...] de Occultisten [...] zien [...] in deze twee tegengestelde Krachten slechts de twee *aspecten* van de universele eenheid, die men ‘HET ZICH MANIFESTERENDE DENKVERMOGEN’ noemt. In deze aspecten neemt het Occultisme door middel van zijn grote zieners een ontelbare menigte waakzame wezens waar: kosmische Dhyan- Chohans, wezens waarvan de essentie in haar *tweevoudige* natuur de oorzaak is van alle aardse verschijnselen. Want die essentie is één in substantie met de universele elektrische oceaan, die het LEVEN is; en omdat zij, zoals gezegd, tweevoudig is – positief en negatief – zijn de emanaties van die tweevoudigheid nu op aarde werkzaam onder de naam ‘bewegingsvormen’. Want zelfs tegen het woord *kracht* kan men bezwaar gaan maken uit vrees dat het iemand zelfs maar in gedachten ertoe zou brengen deze van de stof te scheiden! Het tweeledige *gevolg* van die tweevoudige essentie wordt nu, zoals het occultisme zegt, de middelpuntzoekende en de middelpuntvliedende kracht genoemd, de negatieve en positieve polen of polariteit, warmte en kou, licht en duisternis, etc.¹²

Uit deze oorspronkelijke dualiteit ontstaat wat de mens in zichzelf herkent als zijn tweevoudige aard – lager en hoger denkvermogen, goede en slechte morele aard, het sterfelijk lichaam en het onsterfelijke Zelf. Verder voert de student van het Occultisme het tweevoudig vermogen van de Geheime Wijsheid, de witte en zwarte magie, naar deze prototypische Tweevoudige Macht terug. (Vgl. G.L. II, Eng.p.364) Als we de inhoud van ons eigen

¹¹ Idem, Eng.p.353.

¹² Idem, Eng.p.604.

brein, denkvermogen en bewustzijn beginnen te analyseren, komen we tot de erkenning dat daarin datgene aanwezig is dat onszelf is, hetgeen onvernietigbaar is omdat het ondeelbaar is. Met betrekking tot het lichaam zelf weten we dat we kunnen bestaan zonder armen en benen, zonder het redeneren en geheugen van het brein, zonder ogen, oren, neus, beroofd van gevoel en smaak; dat als alleen het hart maar blijft functioneren en haar broze verbinding met het brein aan de ene kant en de zonnevlecht aan de andere maar behoudt, het lichaam verder zou kunnen leven. In het lichaam zelf zijn er onderdelen die, als ze vergaan, niet het lichaam doden, maar er zijn er andere – in feite drie die met de drie primaire centra verbonden zijn – als er daarvan één wordt vernietigd, zou dat resulteren in de vernietiging van het geheel. Deel het hart in stukken en het hart is vernietigd en het lichaam sterft. Neem een ander aspect: ondanks de voortdurende veranderingen die in het lichaam plaatsvinden, overleeft de identiteit van het lichaam, de vormgeving en structuur ervan; de dood, de grote Verandering, verschilt van de miljoenen lichamelijke veranderingen hierin dat hij het model en de vormgeving van het lichaam verandert. Richten we ons eens even op onze psychologische veranderingen: in gevoelens en emoties nemen we veranderingen en verschillen waar; we hebben lief en haten beurtelings; van dezelfde persoon houden we en houden op die te beminnen in de loop van de tijd; onze voorkeuren en afkeren gedragen zich op eenzelfde manier. Verder treden er veranderingen op in kennis en onwetendheid, in onze ideeën en gedachten over mensen en dingen; meer zelfs, zowel stemmingen van ambitie en euforie en depressie wisselen elkaar af. Welnu, zoals bij het hart in het lichaam, ontdekken we dat door alle veranderingen van gevoel en gedachte, de mens die voelt en denkt intact blijft. Hoe groot de identificatie tussen zichzelf en deze processen ook is, het is tijdelijk; vroeg of laat kent de mens zichzelf als anders en hoger dan zijn gedachten, gevoelens, handelingen, zijn hoofd, hart en handen. Dat wat temidden van al die veranderingen niet verandert, dat is het Zelf, onsterfelijk, onverwoestbaar, ondeelbaar.

De mens is beslist *geen* bijzondere schepping; hij is, evenals elke andere levende eenheid op deze aarde, het product van het geleidelijk vervolmakende werk van de Natuur. Maar dit betreft alleen het menselijke tabernakel. Dat wat in de mens leeft en denkt en die vorm, het meesterwerk van de evolutie, overleeft, is de 'Eeuwige Pelgrim', de proteïsche differentiatie in ruimte en tijd van het Ene Absolute 'Onkenbare'.¹³

Wanneer we proberen de verscheidene leringen van de Theosofie over de menselijke samenstelling toe te passen, raken we ietwat verward. Als een eerste stap in de richting van het zuiveren van onze gedachten kunnen we die hoogste dualiteit in het individu benadrukken. Er bestaat in ons dat wat onsterfelijk is – de ene Getuige van de vele veranderingen van zintuiglijk vermogen, gevoel en gedachte in en rondom ons. In de verheven woorden

¹³ Idem, deel II, Eng.p.728.

van de *Bhagavad-Gita*:

De geest in 't lichaam wordt *Mahéshwara*, de Grote Heer geheten, de Aanschouwer, de Vermaner, de Onderhouder, de Genieter en ook de *Paramâtma*, de allerhoogste ziel.¹⁴

Er woont in 't hart van ieder wezen, O Arjuna, de Meester - *Ishvara* -, die door zijn toverkracht alle dingen en schepselen wentelen doet, gekluisterd aan het universele wiel des tijds. Zoek met geheel uw ziel uw heil in hem alleen, O Zoon van Bharata; en krachtens zijn genade zult gij de hoogste zaligheid, het eeuwige verblijf, bereiken.¹⁵

Deze Grote Toeschouwer heeft het drama van de evolutie geobserveerd. Het is tegelijkertijd getuige van de machtige cohesie in de homogene wortelsubstantie die een gasvormige uitstraling voortbrengt; en ziet dan dat deze zich condenseert in stremselachtige nevel die beweegt, sterrenstof maakt en wrijving veroorzaakt en tot rust komt om vele zonnen en planeten en satellieten te worden. Het ziet de geboorte van elementale krachten in en op deze gebieden die kristallen en mineralen voortbrengen en observeert vervolgens de groei van ontluikende heesters en kruipende gewassen en planten die reuzenbomen worden; het bewaakt de wieg van het insect, en vervolgens worm en vogel en het dier en tenslotte, na vele æonen van veranderlijkheden en geduldig opklimmen, de tweevoeters. Dan komt de mens die vanuit de primitiviteit van zwervende stammen het leven gaat leiden van burgerschap binnen gemeenschap en natie, en door oorlogen en lijden gaat leren een kosmopoliet te worden en voor de Broederschap van de Mensheid te werken. Deze lering wordt door de Kabalist en de Soefi als volgt samengevat:

Een steen wordt een plant; een plant, een dier; het dier, een mens; een mens, een geest: en de geest een god.

Ik stierf als een steen en werd een plant; ik stierf als een plant en werd een dier; ik stierf als een dier en werd een mens; wanneer groeide ik minder door te sterven? Ik zal sterven als een mens om geboorte te geven aan een engel.

Maar er vloeien in de mens drie verschillende stromen van evolutie samen die representatief zijn voor de drie basisaspecten van het Ene Leven. De steen, de plant, het dier geven geboorte aan de fysieke mens – de Adam van Stof. De Machtige Getuige is een straal, een adem van de Absoluutheid. Deze twee hebben een intelligent bewustzijn nodig en dit wordt door de derde stroom van de Levensimpuls verschaft. *De Geheime Leer* is een tekst

¹⁴ *Bhagavad-Gita*, XIII, v. 22-23.

¹⁵ *Idem*, XVIII, v. 61-62.

over het Machtige Drama van Evolutie waarin de Toeschouwer en de vele acteurs Eén zijn. Door dit feit te bevestigen, herhaalt zij dat het proces van differentiatie complex is en plaatsgrijpt door middel van een menigvuldigheid die aan de basis zevenvoudig is maar die zich eindeloos vertakt.

De Nous, die de stof beweegt, de levenwekkende ziel, die in ieder atoom zetelt en die in de mens is gemanifesteerd en latent is in de steen, heeft vermogens van verschillende graad. Dit pantheïstische denkbeeld van een algemene Geest-Ziel die de hele Natuur doordringt, is het oudste van alle filosofische begrippen.¹⁶

Het idee dat begrepen en in het geheugen vastgehouden dient te worden, is dat er in ons een Getuige is van het panorama van groei, die in het beginloze verleden heeft gewaakt, zoals hij tegenwoordig waakt en zoals hij in de eindeloze toekomst waken zal. Dit is Atma, het Ene Leven, weerspiegeld in Buddhi, het onbreekbare voertuig – de Eeuwige Toeschouwer.

Daarnaast is er datgene in ons dat de ondervinder is, de lijder, de genieter, die leerde in het minerale en groeide in het plantaardige en bewoog in het dierlijke en handelt, voelt, denkt en wil in het menselijke [rijk]. Dat is Atma-Budhhi-Manas, de onsterfelijke Triade, de individualisatie van de Allerhoogste Geest – de Eeuwige Pelgrim. Dus vanuit het concept van Dualiteit komen we ertoe de Drie-eenheid waar te nemen. wat de volgende fase is om in onze studie aan te pakken ❧

B.P.Wadia

¹⁶ *De Geheime Leer*, I, Eng.p.51.

DE GEÛNIEERDE LOGE VAN THEOSOFEN

BEGINSELVERKLARING

Het richtsnoer van deze Loge is onafhankelijke toewijding aan de belangen van de Theosofie. De Loge staat buiten elke Theosofische organisatie. Zij blijft getrouw aan de grote Stichters van de Theosofische Beweging en houdt zich niet op met onenigheden of persoonlijke meningsverschillen.

Het werk dat ze ter hand heeft genomen en het doel dat ze voor ogen houdt, nemen haar te zeer in beslag en zijn te verheven om haar tijd te laten of lust te doen voelen zich met bijzaken op te houden. Dat werk en dat doel zijn de verbreiding van de Theosofische grondstellingen en de toepassing van die beginselen in de praktijk van het leven door een zich steeds beter bewust worden van het Zelf; een diepere overtuiging van Universele Broederschap.

Zij verklaart dat de onaantastbare grondslag voor eenheid onder Theosofen, waar en hoe ook geplaatst, overeenkomst van doel, streven en lering is. Daar deze grondslag de enig mogelijke en volmaakte band tussen de bij haar aangeslotenen vormt, is verdere reglementering of een bestuur overbodig. Zij stelt zich ten doel dit begrip onder Theosofen te verspreiden om zodoende de onderlinge eenheid te bevorderen.

Zij acht allen 'Theosoof' die de mensheid zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, persoonlijke omstandigheden of richting in waarheid dienen. Zij heet allen welkom die instemmen met deze grondslag en die wensen zichzelf door studie en op andere wijze te bekwamen om anderen steeds beter te helpen en te onderwijzen.

*'De ware Theosoof behoort tot geen geloof noch sekte
en toch behoort hij tot alle.'*